

VÄÄNA-JÕESUU KANDI KÜLADE ARENGUKAVA

2010 – 2015

VÄÄNA-JÕESUU KANDI KÜLADE ARENGUKAVA

SISUKORD

1. SISSEJUHATAV KOKKUVÕTE	3
1.1. Arengukava koostamine	3
2. KANDI KIRJELDUS JA TÄNANE OLUKORD	4
2.1. Külade ajalooline taust	4
2.1.1. Kandi kujunemine	4
2.1.2. Kohalik kultuuripärand	6
2.1.3. Kandi hariduselu	9
2.1.4. Seltsielu minevikus	10
2.2. Kandi asend ja rahvastik	11
2.2.1. Kandi asend ja suurus	11
2.2.2. Rahvastik	12
2.2.3. Kogukonna tegemised	15
2.2.4. Kogukonnaväline koostöö	15
2.3. Kandi looduslikud olud	16
2.3.1. Vesi	16
2.3.2. Mets	17
2.3.3. Maastik	17
2.3.4. Kaitstavad alad ja objektid	21
2.3.5. Teised piirkonda iseloomustavad objektid ja vaatamisväärsused	24
2.3.6. Loodusolude mõju kandile	25
2.4. Külade infrastruktuur	28
2.4.1. Ettevõtlus	28
2.4.2. Joogivesi ja kanalisatsioon	30
2.4.3. Teedevõrgustik	30
2.4.4. Transport	30
2.4.5. Tänavavalgustus	31
2.4.6. Energiavarustus	31
2.4.7. Jäätmekäitlus	31
2.4.8. Sotsiaalne infrastruktuur	31
3. KANDI VANUSEGRUPPIDE VAJADUSED TÄNA	33
3.1. Lapsed ja noored	33
3.2. Lapsevanemad	33
3.3. Noored ja noored pered	33
3.4. Tööealised inimesed	33
3.5. Pensionärid	34
3.6. Kohalikud ettevõtjad	34
3.7. Kandi arendajad	34
4. VÄÄNA KANDI ARENGUVISIOON JA TULEVIKUPILT	35
4.1. Elupaik	35
4.2. Loodus	36
4.3. Infrastruktuur	36

4.4. Teenused	36
4.5. Paikkonna planeerimise ja maakasutuse põhimõtted	36
4.6. Vääna-Jõesuu kandi tulevikupilt	37
5. ARENGUEELISTUSED JA EESMÄRGID	38
5.1. Arengueelistus 1: Kandi koostöö	38
5.2. Arengueelistus 2: Ettevõtlus ja töökohad	40
5.3. Arengueelistus 3: Elamisväärtus keskkond	41
6. ARENGUKAVA JÄLGIMINE JA HINDAMINE	44

LISAD

1. Arengukava protokoll nr 1. Arengukava koostamise algatamine.
2. Arengukava protokoll nr 2. Arengukava tööühma ja käivitus.
3. Arengukava protokoll nr 3. SWOT analüüsi rühmatööd.
4. Kandi arengueelised ja tegevusvaldkonnad.
5. Arengukavast tulenevate investeeringute vajadused.

1. SISSEJUHATAV KOKKUVÕTE

1.1. Arengukava koostamine

Käesolev arengukava on Vääna-Jõesuu kandi, so Vääna-Jõesuu, Viti ja Naage külade esimene arengudokument, mis on koostatud nimetatud külade elanikkonna kokkuleppel aastateks 2010-2015.

Arenenud kodanikuühiskonna tunnusjooneks on vabatahtlikkus.

Kodanikeühendused on demokraatia koolid. Me oleme teel totalitarismist tsiviilühiskonda, uue elu analoogideks tuleks aga pidada kodanikualgatusi ja vabatahtlikkust. Info- ja mõttevahetus tekitab erilise energia, millega on võimalik teha tõeliselt suuri tegusid. Selles ongi põhjus, miks ka vald on hakanud üha enam õhutama ja toetama kodanike vabatahtlikku tegutsemist ja nende osalemist kohaliku arengu kujundamisel.

Harku vald ja meie valla elanikud peavad hakkama ühte jalga astuma ning seltsidel ja ühendustel on selles osas väga palju ära teha. Selts ongi perekonna kõrval omanäoline "miniparlament", mille kaudu jõutakse parlamentaarse tegevuseni.

Üheskoos ikka edasi!

Käesoleva arengukava koostamiseks andsid kõige suurema panuse: Deiw Rahumägi kogenud ja tegusa projektijuhina, Mailis Kess, Hiie Grauberg, Sigrid Saarep, Heinart Puhkim, Terje Urbanik, perekond Lepik ning mitmed teised.

Loodame, et meie poolt koostatud nägemus aitab kaasa meile kõigi jaoks parema kodukoha loomisel!

2. KÜLADE KIRJELDUS JA TÄNANE OLUKORD

2.1. KÜLADE AJALOOLINE TAUST

2.1.1. Kandi kujunemine.

Kirjeldame siin Vääna ja Viti kogukondade ajalugu ühiselt, kuna nad ongi läbi aegade olnud omavahel tihedalt seotud. Nii on nimetatud kogukonnad kuulunud koos ka Keila kihelkonda, jumalateenistustel ja surnuaial käidi Keilas ning piirkonna postiteenused käisid Keila raudteejaama kaudu. Ka on külade piirid aja jooksul muutunud, sh Liikva ja Jõesuu külade omavaheline piir - Liikva küla endistest maadest kuulub täna Jõesuu küla piiridesse.

1219 aastal läks Tallinn ja kogu Põhja Eesti Taani riigi ja selle kuninga Waldemar II võimu alla. Taanlaste vägi oli 15. juunil eestlaste Lindanise linnuse, praeguse Toompea all harju ja virulaste väe üle võidu saavutanud.

1219 aasta sügisel purjetas esimene Eestit väisanud Euroopa kroonitud pea koos oma 3000 sõdalasega kodumaale tagasi. Taani asja jättis ta kohapeale ajama vaid paarsada meest. Järelikult pidi taanlastel harjulastega olema usalduslik vahekord kui kuningas Waldemar II siia mingit suurt väge ei jätnud. Sellisele seisukohale on jõudnud enamus uurijaid. Ka Tallinna Ülikooli Ajaloo Instituudi juhtivteadur, eesti esiaja praegune parim tundja, Priit Raudkivi.

Reaalselt seisnes järgnev integreerimine selles, et taani mungad hakkasid käima mööda Põhja Eesti külasid ning talusid hindama ja maksukogumise eesmärgil üles kirjutama. Suur riik, suured kulud, tulusid oli vaja suurendada! Munkade paarikümneaastase töö tulemusena sündis LIBER CENSUS DANIAE ehk TAANI HINDAMISRAAMAT, mille kirjalik lõppversioon ilmus 1241 aastal. 1933 aastal ilmunud rahvusvahelise haardega ajaloolase Paul Johanseni publikatsioonis on Hindamisraamatus nimetatud kohtadele, nimedele ja sündmustele lisatud viited ja kommentaarid järgnevatest aastasadadest.

Eespool mainitud Taani Hindamisraamatus on siinsest piirkonnast ära märgitud mitmete tolleaegsete külade nimed nagu "Ligua"- Liikva; "Homebo"- Humala jne. Nii oli Liikva küla suuruseks märgitud 7 adramaad, Humala rüütlimõisal aga 10 adramaad. Lisaks eelnevale on Taani Hindamisraamatus Vääna piirkonnas nimetatud veel alljärgnevaid külasid:

- Karnaküla (Carnawal) - 3 adramaad
- Nakael (Nahkjala, 1586. aastast Nakael) - 18 adramaad
- Lemethos (Lehmja küla, 1602. aastast Lemmiala küla) – 20 adramaad

Suuri inimkaotusi kandis siinne piirkond Põhjasõja aastail puhkenud katku tõttu. Kui pärast 1710.aasta katku oli Keila kihelkonnas surnute keskmine näitaja 84,4 %, siis olemasolevail andmeil oli Viti mõisas katku surnute protsent Keila kihelkonna keskmisest näitajast kõrgem, lausa 90 % . Viti mõisa 45 elanikust oli katku surnuid 35. Nii oli Vitis ellu jäänud ainult 7 elanikku. Asustatud adramaid oli $\frac{3}{4}$.

1716. aastaks oli revisjoniandmete järgi elanike arv tõusnud 23-ni. Neist 15 meest, naisi 8. Revisjoniandmeist ilmneb, et Vitis oli toona 3 hobust, 6 härja ja 7 lehma.

1725. aasta revisjoni andmeil oli Vitis elanike arv tõusnud ligi poole võrra, ulatudes 41 elanikuni.

Tabel 1: Ajalooline elanike arv

Mõis	Elanike arv 1712 a	Katku surnute arv 1712 a	Surnute %	Elanike arv 1716. a (mehi/naisi/kokku)	Loomi (hobuseid/härgi/lehmi)
Viti	45	35	90	15 / 8 / 23	3/ 6 / 7
Humala	11	70	86,4	18 / 21 / 38	5/ 2 / 3
Vääna	120	487	80,2	107 / 114 / 221	42 / 33 / 38
Kokku Keila KK	662	2513	84,6	737 / 781 / 1518	283 / 226 / 309

1890. aastal alanud mõisavaldade ühinemisega läks Vääna kandi kogukond Harku valla koosseisu.

1917.a. otsustasid Vääna ja Viti kogukonnad esitada Harju Maakonna Nõukogu erakorralisele istungile pöördumise ettepanekuga moodustada Vääna iseseisev omavalitus- Vääna Vald. 1919. aasta 11. mail lahutati Harju Maakonna Nõukogu otsusega Vääna ja Viti ümbruskond Harku vallast ning moodustati iseseisev Vääna vald, kuhu kuulusid Pagavere, Mõhku, Peetrimõisa, Peetrikindluse, Vahi, Riidlemäe, Mõisa, Vatsla, Vaila, Liikva, Nõmme, Laadrevälja, Naage, Türisalu, Viti, Vitimõisa, Vitikindluse, Ülevalt, Orava külad ning Suurupi komandatuur. Uue valla elanikkonna moodustasid ligi 1800 hinge.

Esimeseks Vääna valla volikogu esimeheks valiti maatameeste ja rendikohapidajate esindaja Otto Mihkli poeg Pirma, kes oli samaaegselt ka vallavanemaks valitud. Valla põhiülesandeks sai elanike teenindamine ja uue valla ülesse ehitamine. Moodustati mitmeid komisjone: kreedidi muretsmise komisjon, võlgade sissenõudmise komisjon, tootlustuskomisjon. Uue ja noore valla vallamaja rajati esiteks vallasekretär Krasbergi maadele, kuid seoses segaste maa omandiküsimustega viidi vallavalitsus üle Vääna mõisa peahoone keldrikorrusele.

Sellel ajal asusid ka valla kool, raamatukogu ja kohalik konstaablipunkt koos arestikambriga Vääna mõisa peahoone ruumides.

Vabariigi Presidendi otsusega 7. oktoobrist 1938 aastast kuulus Vääna vald likvideerimisele ning nii läksid eelpool nimetatud külad Harku valla koosseisu.

Sõrve ja Liikva külade ajalooline ülevaade. Meie kandi kultuuripärandist rääkides on oluline rääkida ka naaberküladest, Sõrve ja Liikva küladest. Nimelt olid need suhteliselt väikesed, kümne ja kaheksa talu suurused külad. Kuid muinasaja lõpuks oli seal välja kujunenud külaühiskond oma ülikutega, kes Taani kuninga vasallidena esindasid küla keskvõimule, suhtlesid ja kauplesid külast väljapoole. See võis päästa talud rüüstamistest, vägivaldsest maksukogumisest ja võõramaa valitsejate määramisest.

On kirjalikud allikad, et Like`de pere esindajaid, Liikva külale nimepanijaid, aktsepteeris keskvõim, Tallinnas asuvad Taani kuninga asehaldurid. On alust väita, et Like`d esindasid kohalike eesti soost vasallidena oma küla keskvõimule veel ligikaudu 124 aastat peale taanlaste võimu kinnistumist Tallinnas.

Sõrve ja Liikva külad olid ilmselt küllaltki jõukad. Sellest annab kinnitust eeldatavasti Like`de pere naisliinile kuulunud hõbeehted, hindamatu väärtusega muinasaarded, millest edaspidi täpsemalt juttu tuleb.

Vääna-Jõesuu kujunemine suvitus- ja puhkepiirkonnaks.

Kui Rannamõisa oli tuntud suvituskohana varem, siis Vääna-Jõesuus hakati suvilaid ehitama enne Teist Maailmasõda. Eesti Vabariigi Põllutöoministeeriumi korraldusel mõõdeti 1934. aastal Vääna Jõesuus välja 30 suvilakrunti ja pandi need enampakkumisega müüki. Poetess Marie Underi abikaasa, kirjanik Artur Adsoni mälestuste kohaselt mingit erilist tungi nende kruntide ostmiseks ei olnud. Adson ostis siiski krundi ja 1938 aastal pühitseti nende suvemaja kombe kohaselt sisse. Artur Adsoni suvemaja projekteeris hinnatud arhitekt Ernst Kesa, kes jätkas peale sõda edukalt oma arhitektitööd Austraalias. 1939 aastal veetis kirjanikepaar enne pagulusse minekut oma ilmselt ilusaima Eesti suve. See on kirja pandud Artur Adsoni raamatus „Lahkumine“. Kahjuks ei ole Adsoni ja Underi suvemaja Vääna Jõesuus säilinud.

1938. aastal kogus Vääna- Jõesuu suurt populaarsust Tallinna linnavalitsuse silmis, kes rajas siia, Vääna-Jõesuule, linnalaste suvekolonii, mis pidi tollal olema terviseallikaks 500 lapsele. Suure puhkekeskuse plussiks peeti seda, et siin oli võimalik pidada ka spetsiaalset personali nagu arstid ja treenerid.

Vääna-Jõesuu suvekolonii tähtsust ja popullaarsust rõhutab seegi, et Vääna-Jõesuu lastekodu krundi oli valinud president isiklikult. Samuti kirjeldavad toona kõik suuremad päevalehed Konstantin Pätsi külaskäiku Tallinna linna lastekodulastele rajatud Vääna-Jõesuu suvekolonii, ühe suurima laste suvekodu avamisele. Kauni männimetsa keskel paiknesid kolm eluhoonet, saun, ilus maja kantselei ja koolijuhataja korteriga. Lastekodu avamiskõne pidas president Päts.

1939. aasta Valitsuse otsusega laiendatakse tervishoiukaitse all seisva Vääna-Jõesuu suvituskoha piire, kuna see on tarviline, et vältida Vääna-Jõesuu suvituskoha ümbruse korratut ehitustegevust ja kindla plaanita maa-alade tükeldamist.

Kuid 1940. aasta okupatsioon lõi kõik segi ning saksa okupatsiooni ajal katkes ka regullaarne ühendus Tallinnaga.

Nõukogude okupatsiooni ajal kuulusid nimetatud külad Ranna sovhoosi valdusesse. Vastavalt Eesti NSV ajutise Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusele 17. jaanuarist 1941 senised vallavalitsused likvideeriti. Saksa fašistliku okupatsiooni ajal tegutses vallavalitsus ajutiselt edasi. Harku vallavalitsus likvideeriti pärast Eesti okupeerimist 1944. aastal nõukogude vägede poolt (Harku valla õigused taastati 21. novembril 1991. aastal).

Uus suvilate ehitamise buum algas 1960-ndatel aastatel. Tallinna linnas asunud suurematel ettevõtetel lubati oma töötajatele läbi ametiühingute komiteede moodustada aianduskooperatiive. Näiteks on aianduskooperatiiv Masinaehitaja selle piirkonna üks suurimaid. Kooperatiivi said maad mitmete Tallinna suuremate tööstusettevõtete töötajad. Harju Rajooni Tööraha Saadikute Nõukogu Täitevkomitee otsusega eraldati aianduskooperatiividele maad esialgu Vääna-Jõesuus, siis Naagel ja 1980-ndatel aastatel Vääna Vitis.

2.1.2. Kohalik kultuuripärand.

Kandi põhilisteks kultuurikandjateks on läbi sajandite olnud kindlasti Balti-Saksa mõisnike poolt rajatud mõisad ja seal viljeletud kultuur ja maaharimise kunst.

Vääna-Viti mõis (saksa k *Wittenpöwel*) on asutatud 1630. aastal. Viti mõisa peahoone asub vähem kui kilomeetri kaugusel sisemaa suunas Vana-Pääl mõisast.

Viti külale nimepanija, Hermann Witt oli Eestimaa Rüütelkonna sekretär ja Toompea halduskohtunik. Rüütelkonna käes oli suurem osa maast ja linnade varast (Tollases

Rüütelkonna peahoones Toompeal asub praegu Eesti Kunstimuuseumi Toompea filiaal). Seega oli üle Riia Saksamaalt Eestisse saabunud mitteaadlik Hermann Witt tollases mõistes üks kõrgemaid kohalikke riigiametnikke.

On tähelepanuväärne, et tänutäheks hea töö eest kinkis Rootsi kuningas Gustav Teine Adolf oma kirjaga 6. juunist 1630 aastast Hermann Wittile kuus adramaad „Aipa ja Pefeli külades,, – see on siis praegustes Aiba ja Pääla külades. Pääla küla kolm talu olid kuulunud Harku riigimõisale ja Aiba küla maad panditud kellelegi Jürgen Kallitz'ile. Tegelikult neid põlde korralikult ei haritudki! Seega tehti neist uus mõis ja maale sai uus korralik peremees. Adramaaks arvestatakse teatavasti talu, mis majandas ära ühe pere. Maapere suuruseks arvestati sel ajal ligikaudu 6-8 inimest. Seega sai Hermann Witt mõisa alla ligikaudu 40 kohalikku inimest. Kuninga kingitud adramaad võivad asuda ligikaudu järgmiste praeguste kinnistute kandis: Kangru, Pääla, Kalda, Mardi, Nurmenuku, Idanurme ja Arguti tee ning Vana Aiba, Vahenurme, Uuetoa, Mihkli, Pajuvälja ja Lehtmaa. Adramaade kingituse üleminekut ka naisliini Hermann Wittile lesele Annale kinnitas oma kirjaga 26.09.1643 aastast veelkord järgmine kohalik võimukandja, Rootsi kuninganna Kristiina. Seega on Viti külal kahekordne kroonitud peade kinnitus. Ja mõlemad, Gustav Teine Adolf Tartu Ülikooli ja gümnaasiumi asutamisega Tallinnas ning Kristiina oma Jõulurahu läkitusega, omavad märkimisväärselt tähtsust kogu Eesti ajaloos.

Ostumüügilepinguga 28.05.1859 läheb Viti mõis 33 000 tsaariaegse hõberubla eest lesk Frederike Karoline Helene Otto tütar von Wistinghausenilt (sündinud von Kotzebue) käest üle Vääna mõisa omanikule vabahärra Otto Peter (Gottlieb) Otto poeg von Stackelbergile. Uueks piirkonna tõmbekeskuseks saab Vääna. Uueks Viti nime kohanäitajaks hakkab Pääla või Aiba asemel kinnistuma Vääna-Viti-

Põhjasõja järgselt kuulus mõis Hermann von Rentelnile. 1740-ndatest aastatest oli mõis Christian Buchau omanduses. 1785. aastal omandas mõisa Johann Christian von Wistinghausen, kelle perekonna kätte jäi ta enam kui seitsmeks aastakümneks. Alates 1858. aastast kuni 1919. aasta võõrandamiseni oli mõis Vääna mõisa omanike von Stackelbergide käes, millega ta muutus Vääna kõrvalmõisaks. Küla hakati selle järgi nimetama Vääna Vitiks.

Eesti kultuuriajalooliselt on tähtis, et aastatel 1893-1899 töötas Viti mõisa valitsejana Eduard Vilde isa Jüri. Kirjaniku ema hooleks oli mõisa kariloomade eest hoolitsemine ning lüpsjatelt piima vastuvõtmine. Kirjanik Eduard Vilde käis sageli oma vanemaid külastamas, kes elasid mõisahäärberist mere pool asunud väikeses valitsejamajas. Enne Vitile asumist oli Vilde'le pere töötanud samas ametis Keila lähedal asunud Karjaküla mõisas. Võib kindlalt väita, et kirjanik Eduard Vilde sai ainekse oma romaani „Mäeküla piimamees,, kirjutamiseks nii Karjakülalt kui Vitilt. Romaanist on Tallinnfilmis 1965 aastal vändatud samanimeline film.

Pikka aega oli Viti mõisahoones vanadekodu. Pärast 1991 aasta inimohvritega lõppenud tulekahju hoone renoveeriti ja rajati siia vaimse ja sotsiaalse mahajäämusega noorte turvakodu.

Vana-Pääla mõis (saksa k *Taubenpöwel*) rajati 16. sajandi lõpul Vääna mõisa abimõisana. Sellesse seisusse jäi ta kuni 1919 aastani, Eesti mõisajastu lõpuni. Praegu asub mõisahoonel Vääna-Viti paeklindi veerul, bussipeatuse ja Euro-Oili tanklast ligikaudu 300 meetrit mere poole. Hoone on erakätes ja kasutusel eramuna.

Unikaalseks teeb Vana-Pääla mõisa selle kordumatu, vanabalti stiilis ehitatud häärber. Selline mõisahoonel hoonetüüp oli 16-17. sajandil väga levinud. Vanabalti tüüpi häärberit iseloomustab suhteliselt tagasihoidlik arhitektuur ja ratsionaalne ruumipaigutus. Ühekorruselise hoone keskel on mantelkorstnaga köök, mille ümber asus neli tuba.

Häärberi teeb unikaalseks asjaolu, et selle vanabalti stiilis mõisahoonne ja eesti maa-arhitektuuri kõige võimsama hoonetüübi – rehielamu vahel võib leida teatud ratsionaalsusele toetuvaid ühiseid tunnusoone! Heale asjale soovitakse mõnikord panna mitut nime. Nii on ka seda elamutüüpi mõnikord nimetatud rootsiaegse mõisaarhitektuuri vanema hoonetüübi musternäidiseks.

Seega on Vana-Pääla mõisahoonne unikaalse vanabalti või ka rootsiaegse mõisaarhitektuuri üks kõige ehedamaid säilinud stiilinäiteid Eestis. Seda võiks rohkem kajastada ja näidata ka meie riigi väliskülalistele Saksamaalt ja Rootsist.

Alles 18-19. sajandil, majandusolude paranedes, hakati Eestisse ehitama esinduslikumaid, ka Lääne-Euroopa losside stiilis mõisakomplekse.

Liikva muinasaare. Meie naaberkülale, Liikvale on nime teinud 13.sajandist pärinev aardeleid, mis on köitnud mitmete arheoloogide tähelepanu.

Nimelt tuli 1915 aastal Liikva küla Timmiste talu mail kaitsekraavide kaevamisel kivivarest välja aardeleid – terve komplekt hõbedast ja pronksist naisteehteid. Ilmselt oli Esimese Maailmasõja lähenedes otsustatud laiendada ja kindlustada Peeter Suure Merekindluse Sõrve suurtükipatarei eelpositsioone ja kaevata jalaväe paremaks manööverdamiseks täiendavalt jooksupatarei. Leitud aarded ostis järgmisel aastal Eesti Rahva Muuseum. Praegu asuvad nn. Liikva aarde hõbeehted Tallinna Ülikooli Ajaloo Instituudi hoidlates.

Tegemist on hõbedast sõlgede, ripatsite, keekandjate, kaelakettide ja käevõrudega, kokku 21 eset.

Fotod 1 ja 2: Liikva muinasaarded

Praegusaja Eesti kõige parema numismaatiku ja hõbedatundja Ivar Leimuse hinnangul on Liikva aarde valmistamise aeg dateeritud eesti muinasaja lõppu ehk aastatesse 1100-1200. Kuna naisteehetel puuduvad hilisematele kristlikele kaunistustele iseloomulikud tunnused ei ole kahtlust, et tegemist on selle perioodi ehetega. Ehted on kaunid, ehted on originaalsed. Ajaloo Instituudi peavarahoidja Ülle Tamla arvates võisid need ehted kuuluda ühele väarikale kohalikule emandale. Ehete valmistaja võis olla nii kohalik või ka Tallinna hõbedasepp.

Hõbedast sõlgede pronksist kinnitusaasad ja toekamad ketid võimaldavad järeldada, et nende kandjad ei saanud ehk olla Tallinna kõrgseltskonna daamid vaid Like´de suguvõsa või mõne teise kohaliku talu toekamad ja jõukamad emandad.

Kõige imelisem näib trapetsikujuline (mõõdus 64/67 mm) rinnaleht, millel on selgesti äraarvatav võib olla viikingilaeva kujutis merelainetel. Või on hoopis tegu künnivagude või Tallinnast peale vakusemaksmist oma lastele kingiks toodud linnakringli palmikutega! Ja laeva kohal puri. Või hoopis ilmasammas, mida Tabasalu või Türisalu pangalt merd vaadates võib selgelt kujutada taevavõlvi üleval hoidmas. Põhjanaanbrid on Sampoks nimetatud ilmasamba mõtte kogunisti oma rahvuseeposesse raiunud. Rääkimata ilmasammas Sampo nimelisest rahapangast. Mida rohkem ehed silmitseda, seda rohkem see lummas! Oma lihtsuse, selge mõtte ja kohaliku hõbedasepa isegi natuke elegantselt lohakalt viltu löödud äärekaunistusega.

Millal need ehted kivivaresse, maja või ahjuvundamenti peideti?

Kas oli tegemist viikingiaja või muistse vabadusvõitluse aegsete rüüsteretkede kartusega? Ehk peideti aarded Liivi või Põhjasõja aegsete tapluste hirmus? Või mõisnike kartuses. Sest ühel taluperenaisel võis ohtlik olla nii ilusaid ehteid kanda! Arvan et see küsimus jääbki lahtiseks. Aga kindlasti tundub aare olevat kohalikku päritolu. Vaevalt, et keegi kuskilt mujalt või kaugelt tuli ühe suhteliselt kõrvalise ja väikese metsade taguse küla talu juurde oma hõbeaardeid peitma. Kuigi ka seda ei saa välistada.

Nii mõnigi neist võiks aja jooksul kujuneda Harku valla tunnus või suveniirmärgi kavandiks. Ja kui keegi praeguseaegne hõbedameister võtaks vaevaks, siis tuhandeaastaste eeskujude järgi valmistatud ehteid kannaksid ilmselt meeleldi ka kaasaja proud.aardeleid, millest eespool juttu.

Harku valla ilmselt kõige vanemad külad vajaksid paremat teadmist ja tundmist. Võiks kaaluda Like´de talukoha või mõisa „antiqua curia in villa Like“, ülesleidmist, äramärkimist ja paremat ärakasutamist valla tutvustamisel. Ehk isegi 2011 aastal tähistada 770 aasta möödumist valla vanimate külade esmamainimisest.

Nii praeguste Sõrve ja Liikva külade kui kogu Harku valla elanikud oleksid tänulikud nii väärrika paikkonna ajaloo parema tundmise ja talletamise eest. Ning praegustel külaseltsidel on millele siinkandis toetuda.

Vääna-Jõesuu uusasumi peatänav on Hiie tee. Tundub, et keegi ametnik on sellele teele nime panekul justkui teadnud, et naaberküla Liikva kõige suurem ja võimsam tuhandeaastane talu kannab Hiie talu nime.

Vääna mõisa rajatavas valla muuseumis oleks mida talletada ja näidata!

2.1.3. Kandi hariduselu

Neis raskeis tingimustes suutis kohalik rahvas siiski säilitada oma iseteadvuse, oma traditsioonid, kuid koolide tekkele kulus veel aega. Rootsi valitsuse püüde harida rahvast katkestas siingi Põhjasõda. Siiski võib 19. sajandi teisel poolel väljakujunenud külakoolide võrgu järgi on mainitud kirjalikes allikais mitme külakooli tekkimisest siinses piirkonnas. Nii asutati külakoolid 1862. aastal Väänas, 1863. aastal Naages ja Liikval, 1889. aastal Vahil.

Kui 1964. aastal avatava Keila-Joa Sanatoorse Internaatkooli ehitustöödega 1.septembriks valmis ei saadud, tegutses kool esimesed kuud Vääna-Jõesuu pioneerlaagris Energeetik.

2.1.4. Seltsielu minevikus

1936- 1939. aastatest on teada, et tegutses Vääna-Jõesuu Heakorra ja Kaunistamise Ühing, kes seadis omale eesmärgiks kohaliku piirkonna korrashoiu ja edaspidise arengu. Organisatsioonidest tegutses siinses piirkonnas Viti Eesti Ülemaalise Noorsoo Ühenduse osakond, kes lõi aktiivselt kaasa kohalikus kultuurielus. Kuna leiti, et Vääna koolimajas olev raamatukogu oli liiga kaugel siis rajati nende palvel Viti raamatukogu Vääna raamatukogu kõrvalraamatukoguna. Raamatukogu juhatajaks sai Nikkolai Vagal.

Läbi erinevate aegade on meie piirkonna seltsielu keskuseks olnud siiski Vääna küla. Nii on antud ajajärgul siinses piirkonnas eksisteerinud terve rida seltse ja ühingu. Nt. Vääna-Liikva Piimaühisus, Vääna Haridusselts "Koidula", Vääna Muusika Ühing, Vääna Põllumeeste Selts, I Vääna Turbaühing, Vääna-Orava Turbaühing, Vääna-Peetri Turbaühing, Vääna-Liikva Piimaühisus, Vääna Piimaühing, Vääna Kontrollühing, Vääna Kartuliühisus, Vääna Masinatarvitajate Ühisus, Vääna-Peetri Masinatarvitajate Ühisus, Vääna Maanaisteselts, Vääna Valla Põllumeeste Kogu, Vääna Valla vabatahtlik Tuletõrjeühing. Kuna tegemist oli tollase Vääna vallaga, esindasid need seltsid ka meie kandi elanikke.

Vääna tuletõrjeühingu jaotusest saame teada:

Tuletõrje V piirkonda kuuluvad Viti kindluse ja Viti mõisa ning Viti Löövle külad. Piirkonna vanemaks on Voldemar Morel asukohaga Vahenurme talus, kust kõige kaugema elamuni on 2 km. Piirkonna läbimõõt on 4 km. Suurem lähem veesaamise koht on Viti oja, mis läbib kogu piirkonda. Peale selle on iga elamu juures kaev ehk muu veesaamise koht.

Rääkides tuletõrje ühingust, on märkimisväärne see, et peale oma põhitegevuse, oli ühingu suur roll ja mõju ka ümbruskonna kultuurielu edendamisel. Lisaks tule kustutamisele, õppesalkade loomisele ja manöövrите korraldamisele oli nende rolliks ka asutada muusikakoore, spordiringe, korraldada võistlusi, pidusid, näitemüüke, loteriisid, korjandusi, väljasõite jms. Samuti asutada ja üleval pidada varjupaiku ning organiseerida abi andmist haiguse ja surma puhul. Isegi einelaudade ja raamatukogude pidamine ning ajakirjade ja käsiraamatute väljaandmine olid nende põhikirjalised tegevused.

Seltsielust rääkides ei saa mainimata jätta, et kui Harju Maavalitsuse Haridusosakond 1932.a seltsielu edendamise eesmärgil andis välja korralduse võrgu koostamiseks, asus sinne kogukond seda korraldust agaralt täitma, sest rahvamaja loomisele oli siin juba varemgi mõeldud. Asukohaks leiti olevat sobilik krunt Vääna mõisa südames, mõisa endiste tallide müüride asemekohal. Ka juba varem oli plaanitud tallide müüre kasutada kohalikule haridusseltsile ning ühtlasi rahvamaja ehitamiseks, kuid plaanidest kaugemale paraku ei jõutud. Teema võeti uuesti päevakorda ka 1935.aastal. 1936.aasta aprillis toimus lausa Põllutöoministeriumis organisatsioonide vaheline nõupidamine Vääna rahvamaja ehitamise asjus ning mais kirjutati alla Sihtasutus Vääna Rahvamaja põhikirjale, kuid ka seekord ja veel mitmed korral järgnevatel aastatel võeti teema uuesti üles, kuid jäi samas jälle soiku.

1938.aastal toodi rahvamaja Vääna kooli ruumidesse, kus toimusidki edaspidi nii rahvamaja kui ka kooli, noorkotkaste, kodutütarde ja raamatukogu poolt korraldatavad peod, samuti haridus- ja kultuuriloengud jpm. Kusjuures oli tavapärane, et kõikvõimalikud teadusteemalised loengud, kursused ja õpperingsid olid valla rahvale tasuta.

2.2. KANDI ASEND JA RAHVASTIK

2.2.1. Kandi asend ja suurus

Harku valla pindala on 159,77 km² ning elanike arv 11 727 (01.01.10). Vastavalt Siseministeeriumi Sotsiaalse Infrastruktuuri uuringule moodustavad Vääna-Jõesuu kandi järgmised külad: Vääna-Jõesuu, Viti ja Naage. Vääna-Jõesuu kandi külade pindalad on kokku 17,4 km², mis moodustab kogu valla pindalast 11 %. Elanike arv kandis on 1120, mis moodustab 10 % valla elanike arvust.

Joonis 1: Vääna kandi kaart.

Tabel 2: Külade pindalad

Küla	Pindala (km ²)
Vääna-Jõesuu küla	9,8
Viti küla	3,9
Naage küla	3,7
KOKKU	17,4

Vääna-Jõesuu kandi külad paiknevad valla loodeosas, mere ääres. Kandikeskuse kaugus Tabasalust on 11 km. Kandi keskuseks on Vääna-Jõesuu küla, kus asuvad ainsad tõendid

olemasolevast sotsiaalsest infrastruktuurist – väike kauplus, veel väiksem einelaud ja bussipeatus.

Nagu eespool juttu, on kandi keskusest, Vääna-Jõesuust kujunenud juba 1940ndate aastate lõpus oma kauni liivaranna ja männimetsadega tuntud puhke- ja suvituspiirkond.

Tabel 3: Suvilate arv paikkonnas aastal 2004

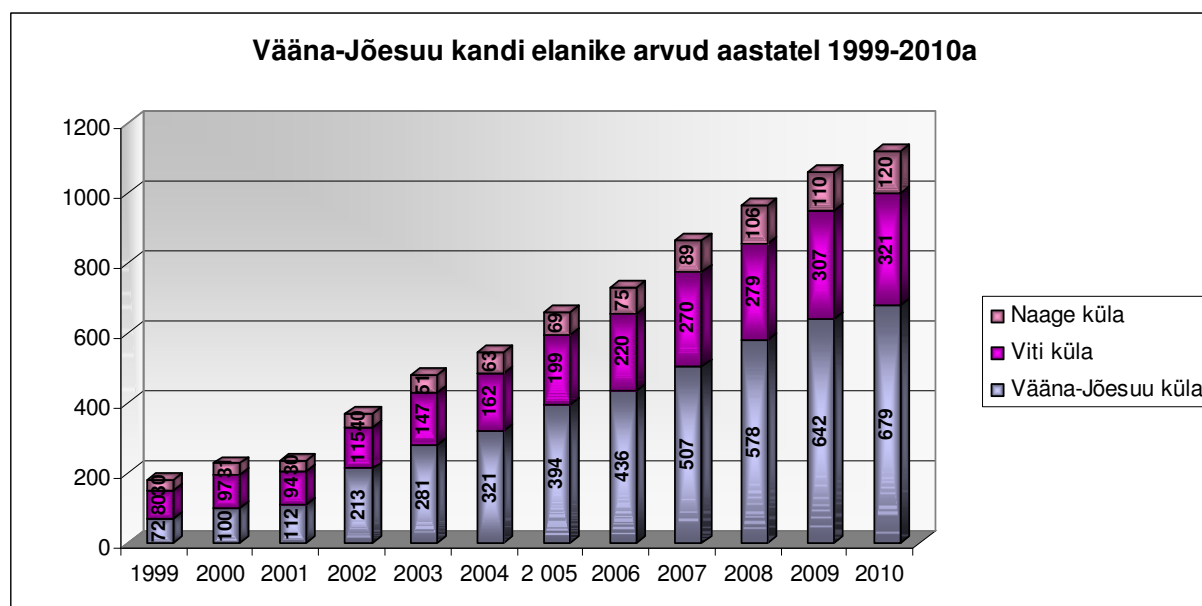
Küla	Suvilaid
Rannamõisa küla	246
Ilmandu küla	50
Muraste küla	354
Suurupi küla	877
Liikva küla	331
Vääna-Jõesuu küla	1546
Viti küla	789
Naage küla	224
Türisalu küla	1025
KOKKU	5442

Aastaks 2000 oli kandis kokku 2386 suvilat (Vääna Jõesuus 1427, Vitis 746, Naagel 213). Aastaks 2004 aga juba 2559.

2.2.2. Rahvastik

Kui 1938. aastaks oli piirkonnas kokku 260 elanikku (Vääna-Jõesuu külas 30, Naagel 50 Vitimõisas 120, Vitikindluse külas 60) ja aianduskooperatiivide lõpuperioodil, aastal 2000 vaid 230, siis aastaks 2005 on selleks arvuks juba enam kui 660 ning 2010 aasta alguseks 1120.

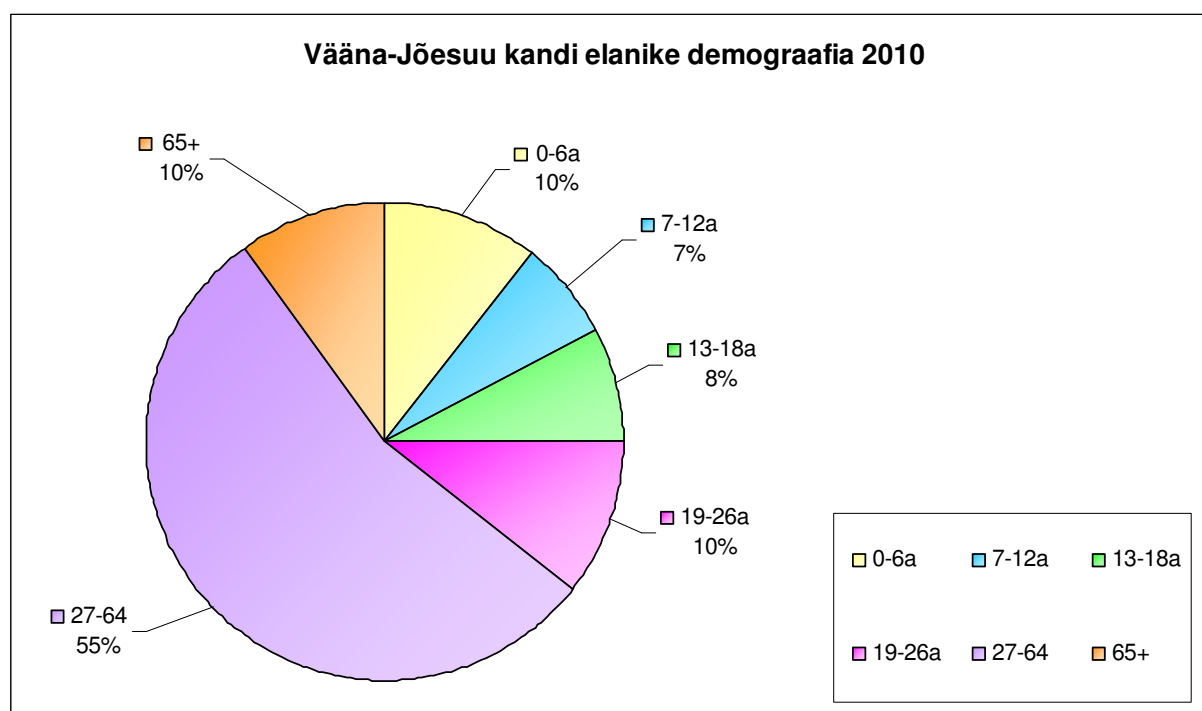
Joonis 2: Vääna-Jõesuu kandi elanikke arvud aastatel 1999 - 2010

1990-ndatel aastatel anti aianduskooperatiivide liikmetele võimalus oma maa erastada ja välja osta. Esialgu moodustati nende baasil aiandusühistud. Praeguseks on paljud ühistud oma tegevuse lõpetanud. Elanikud on kruntidel välja ehitanud aastaringseks elamiseks oma eramud ning elavad siin kogu perega. Selle tulemusena kasvab paikkonna püsielanikkond plahvatuslikult (Joonis 2).

Jooniselt 2 on näha, et elanikkonna kõige kiirem kasv ongi kandi keskuses, Vääna-Jõesuu külas. Kui Naage elanikkond on kümne viimase aastaga kasvanud neljakordseks (30...120), siis Vääna-Jõesuus pea seitsmekordseks (100...679).

Joonis 3: Vääna-Jõesuu kandi elanikke demograafiline jaotus aastal 2010

Elanikkonna tänane demograafiline jaotumist illustreerivad Joonis 3 ja Tabel 3. Nimelt moodustavad 10% elanikkonnast koolieelses vanuses lapsed, 10% eakad, 15% kooliealised noored ning lausa 65% tööealised täiskasvanud.

Tabel 4: Kandi elanike sooline jaotumine vanusegruppide kaupa aastal 2010

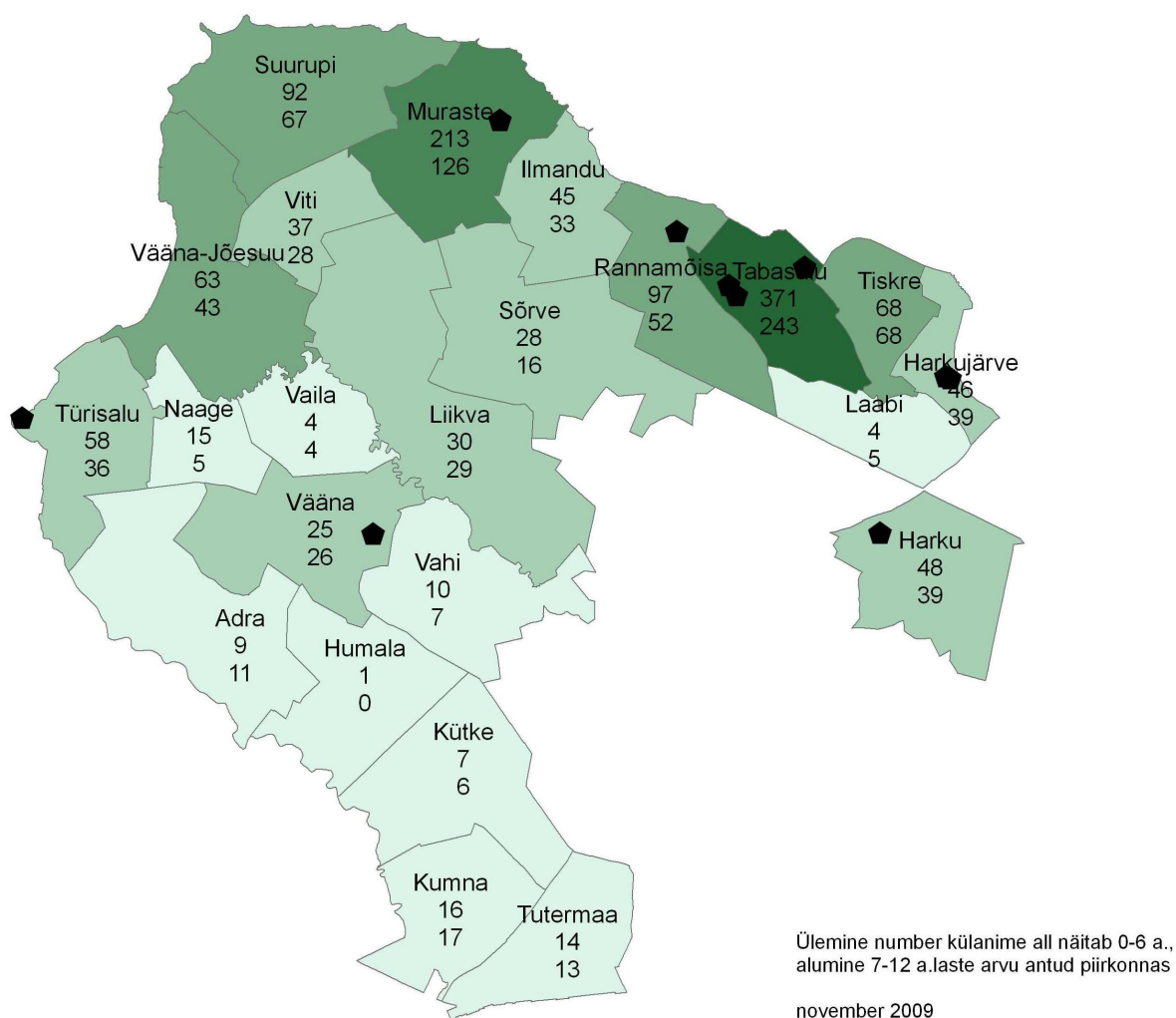
Vääna-Jõesuu, Viti, Naage	0-6a	7-12a	13-18a	19-26a	27-64	65+
Mehed	60	39	45	60	312	58
Naised	66	40	35	62	301	55
Kokku	126	79	80	122	613	113

Tabel 4 olevaid arve vaadates selgub, et siinses kandis elab (seisuga 1.jaanuar 2010) üle 200 lapse vanuses 0 – 12 aastat, so sõime, lasteaia ja algkooliealisi lapsi (neist 0 – 3 aastaseid 80).

Joonis 4 illustreerib 0-12 aastaste laste ning ühtlasi lasteaedade ja koolide paiknemist Harku vallas. Valla idaküljes, Tallinna külje all, keskuse ümbruses (Rannamõisast Harkuni), kus elab ligi pool nimetatud vanuses last (1077), on lasteaias ja algkoolis käimise võimalus kokku 1142 lapsel (neli lasteaeda, üks lasteaed-algkool ning gümnaasiumi I – VI klassid). Kõikides teistes piirkondades kokku, kus elab peaaegu samapalju kuni 12-aastast last (1107) on lasteaias ja algkoolis käimise võimalus vaid 230 lapsel (üks lasteaed ja üks lasteaed-algkool, Türisalus asub riigile kuuluv internaatkool). Seega on vajalik kaaluda uue lasteasutuse rajamist just siinsesse piirkonda, so Väana-Jõesuu, Viti või Suurupi külasse.

Joonis 4: Harku valla 0 – 12 aastaste laste paiknemine külade kaupa

Koos püsielanikkonna kiire kasvuga tekib kogu ümbruskonnas terav vajadus infrastruktuuri järgi. Kuivõrd kogu piirkonnas ei ole peale pidikese ja amortiseerunud külapoe ühtegi teenindus- ega kaubanduskeskust, rääkimata kultuuri või haridusasutusest, kanalisatsioonist, tsentraalsest veest jpm.

Arvestades, et piirkonna on endiselt ka suvituspiirkond, populaarne puhkeala pealinna elanikele ning omab suurt potentsiaali turisminduse väljaarendamisel, on vajalik sotsiaalse

infrastruktuuri väljaarendamine hädavalik ning seda nii erakapitalil kui ka Harku valla investeeringute kaasabil.

2.2.3. Kogukonna tegemised

Täna on kogukonna suuremate ühiste ettevõtmiste initsiaatoriks ja korraldajaks 2009. aasta 16.märtsil asutatud Vääna-Jõesuu Külaselts, kuhu kuuluvad Viti, Vääna-Jõesuu ja Naage külade elanikud. See on kodanikualgatuse korras loodud mittetulundusühing, mille tegevuse eesmärgiks on Vääna-Jõesuu kandi seltsielu taaselustamine ja arendamine, sotsiaalse, majandusliku ja kultuurilise infrastruktuuri edendamine, kultuuripärandi säilitamine jmt.

Kuna sotsiaalse infrastruktuuri tänane olukord on halb, puuduvad kõik kvaliteetset elukeskonda kujundavad üksused: kanalisatsioon, tänavavalgustus, algkool, lasteaed, esmatasandi arstiabi teenus, võimalused laste, noorte ja täisealiste spordi- ja huvitegevuseks, on külaselts, tuginedes ühtlasi Harku valla arengukavale, töötanud välja Vääna-Jõesuu kandi vabaajakeskuse visiooni. Vabaajakeskuse kompleks sisaldaks lisaks külamajale ja tervisepargile ka laste mänguväljakut, lauluklaari, lõkke- ja kiigeplatsi, varjualust koos laudadega ja palliplatse (võrk-, korv- ja jalgpall).

Ühised ettevõtmised

Endise pioneerlaagri territooriumil, külarahva kasutuses oleval spordiplatsil on korrastatud ja kasutusele võetud pallimängu ala, korraldatud spordivõistlusi, perepäevi, laatasid jm. Plats on korrastatud külarahva ühiste heakorralduste käigus ning koostöös Harku Vallavalitsusega, kes on korraldanud territooriumi niitmist.

Talveperioodil on nimetatud territooriumil tänu sinna rajatud liumägedele rõõmu kogu talve jooksul kõigile ümbruskonna lastega peredele.

Valla rahalisel toel on piirkonnas korraldatud ühiseid kevadisi koristustalguid suuremate teede äärest ja ranna alalt ning metsa istutamist koostöös RMK-ga. Külaseltsi initsiatiivil ja Valla kaasabil on paigaldatud piirkonda külade infotahvlid. Selts korraldas suveperioodil parkimist Vääna-Jõesuu supelranna parklas. Käivitatud on elanike küsitlus (koostatud kakskeelne ankeet). Septembris sõlmiti leping Tallinna Lennujaama AS-ga Vääna-Jõesuu külas asuva staadioni kasutamiseks elanike poolt eelpool kirjeldatud viisil.

2.2.4. Kogukonnaväline koostöö

Toimib koostöö Harku Vallavalitsusega, mis puudutab külakeskuse rajamiseks tehtavat eeltööd ning ürituste korraldamist. Kuna kogu piirkonnas puudub avalik ruum, kus korraldada majasiseseid üritusi (piirkonda puudutavate detailplaneeringute avalikustamine, arutelud valla üldplaneeringu teemadel, arengukava arutelud ja seltsi koosolekud), tehakse koostööd Viti hooldekoduga ning Vääna kandi esindajaga MTÜ Vääna Külakoda. Nimetatud seltsile kuuluvad hooned on korraldatud ka mitmeid koosviibimisi.

Vääna-Jõesuu noored saavutasid 2008 aastal toimunud Harku valla külade päeval võrkpallis I koha.

2.3. KANDI LOODUSLIKUD OLUD

Artur Adson kirjeldab oma raamatus "Lahkumine" 1939 aastal Vääna-Jõesuu loodust nii: "Meil Väänas, mändide maailmas tegid oma tagasihoidlikumat laulupidu tihased, need ilututiga prouakesed ja paraadvestiga härrakesed, ja eemal hiukas hilisemal ajal rähn oma pilkavat naeru. Aga jõekääru pilliroog suveõhtuti vahel päriselt kihises noorist pääsukesist, kui nad seal oma uneelset vaiksetvõitu vadinat sädistasid ning jalutaja lähenemisel pilvena lendu pahisesid."

2.3.1. Vesi

Vääna jõgi (kogupikkus 65,6 km, valgala 316 m²) on tuntud ka kui Tõdva, Tedva, Hüüru, Topi, Saku jõgi. Vääna jõgi, mis saab alguse Järlepa järve soostunud nõost ning suubub Soome lahte, läbides kesk- ja alamjooksul Vahi, Vääna, Vaila ja Liikva külasid ning jätkates teekonda läbi Vääna-Jõesuu ja Viti külade mereni, on välja kujunenud pärast jääajajärgsete veekogude taandumist meie territooriumilt. Geoloogid kinnitavad, et Vääna kohal oli juba enne jääaega olemas võimas jõgi, nn Ürg-Vääna, mis aegade jooksul suutis endale paekaldasse uuristada mitme kilomeetri laiuse sügava orundi. Jääajajärgsel perioodil täitis Vääna jõe orund liiva ja teiste sulamissetetega. Kuna aga jõevool kandis liiva ja savi hulgaliselt merre, mis seal põhja settisid ning mille lained taas osaliselt randa uhtusid, kujunes jõesuudme ette nii veealuseid liivasiirmeid kui ka veest välja ulatuvaid kuhjatisi. Lõpuks ummistasid need jõesuudme ning sundisid jõge korduvalt leidma endale uut voolukohta. Nii kujunesid välja Vääna jõe suured looked, mis on eriti iseloomulikud Nõmme küla (külast Nõmme on jäänud tänaseks vaid nimevorm, mis kajastub metsateele pandud nimes Oominõmme ring, nime esimene pool "oomi" tuleb Oomi talukoha nimest) ja Vääna-Jõesuu vahel. Kohati on lookes voolavate jõelõikude vahe nii väike, et jääb mulje, nagu voolaks kaks jõge teine teises suunas.

Eesti Looduse Infosüsteemi Keskkonnaregistri (EELIS) andmetel elavad Vääna jões II kategooria kaitsealune liik paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*) ning III kategooria kaitsealused liigid harilik hink (*Cobitis taenia*) ja harilik võldas (*Cottus gobio*). Lisaks leidub kaitsestaatuseta liike nagu lõhe (*Salmo salar*), ojasilm (*Lampetra planeri*), jõesilm (*Lampetra fluviatilis*), ogalik (*Gasterosteus aculeatus*), viidikas (*Alburnus alburnus*), jõevähk (*Astacus astacus*) jt. Vääna jõgi Saku paisust suubumiseni Soome lahte kuulub ka lõhe, jõeforelli, meriforelli ja harjuse kudemis- ja elupaikade nimistusse. Vääna jõel on suudmest kuni Tugamanni veskini kalapüük keelatud

Vääna jõgi, mis on loodushoiuala, kuulub Natura 2000 kaitsealade võrgustikku. Jõe kaitse alla võtmise aluseks on soov kaitsta loodusdirektiivi I lisas nimetatud kaitstavat elupaigatüüpi jõed ja ojad (3260) ning II lisas nimetatud liike, nagu harilik hink (*Cobitis taenia*), harilik võldas (*Cottus gobio*), jõesilm (*Lampetra fluviatilis*), lõhe (*Salmo salar*), paksukojaline jõekarp (*Unio crassus*) ja saarmas (*Lutra lutra*).

Soome laht, mis on Läänemere idapoolseim laht, on Vääna-Jõesuu kandi põhjapiiriks. Laht on madal (keskmiselt 36-40m), kuid väga vahelduva põhjareljeefiga – mõnel pool lahe keskosas võib vee sügavus ulatuda vaid mõne meetrini, samas on lahe sügavaim koht 121 m. Lahenõo maapealseks lõunapiiriks on Põhja-Eesti klint, mille veealune jätk ulatub kuni 100–150 m sügavuseni. Vee soolsus väheneb 6 promillilt lahe lääneosas 2 promillini idas. Piki lahe lõunarannikut on täheldatav hoovuste süsteem, mis liigub läänest itta, lahe põhjarannikul liiguvad hoovused vastupidises suunas.

Peamisteks rannikumere püügikaladeks Väana jõesuust kuni Suurupi poolsaareni on räim, ahven, lest, lõhe, siig ja tursk. Esineb ka meritint, meriforelli, kilu ja emakala

2.3.2. Mets

Kandi metsasus on kõrge, võrreldes valla üldise metsasusega, mis on 30-40%. Suurem osa neist on hoiu- ja kaitsemetsad. Üldiselt on valla maad väheviljakad, haritava maa keskmine boniteet on 33 hindepunkti (vabariigi keskmine 43 hindepunkti).

Kandi rohemassiividel ja -metsadel on oluline roll kandi ökoloogilise tasakaalu säilitamisel. Kindlasti ei ole võimalik vaadata neid metsamassiive kui majandusharu ühte osa, pigem on vaja väärtustada seda kui vabaaja- ja kultuurikeskkonda. Piirkonna metsades olev floora ja fauna on vaieldamatult mitmekesine ja omanäoline, võrreldes teiste valla kantidega. Eriliste taimekoosluste ja metsmassiivide olemasolul on meie kandis täheldatud erinevate looma- ja linnuliikide suur levik, mis on soodustanud jahipidamist ja kalapüüki.

Väana jõe jõeäärsed metsad on rikka elustikuga. Lisaks raudkullile, hiire- ja herilaseviule, händkakule ja metsskurvitsale võib siin kohata põtra, metssiga, metskitse, hall- ja valgejänest, rebast, kährikut ja metsnugist. Roomajatest on jõe ääres tavalised rästik ja nastik ning arusisalik, kahepaiksetest leidub ohtralt rohu- ja rabakonna, harilikku kärnkonna ning tähnikvesilikku. Kaitsealustest liblikaliikidest võib kohata teehe-mosaiikliblikat ja suurskuldtiiba.

Ala on arvatud ka üleeuroopaliselt Natura 2000 loodusala võrgustikku.

2.3.3. Maastik

Väana-Jõesuu kant asub Põhja-Eesti klindil mis on mastaapne maastikuline element, mis toimib nii barjääri kui aineriinget ja elustikku juhtiva elemendina. Kant on oma looduse poolest eriti unikaalne just pangaaluste laialehiste metsade poolest, mida peetakse Eestis haruldasteks kooslusteks, ja liigirikka nahkhiirte koosluse poolest. Mõlemad nimetatud on seotud eelkõige klindiga ja selle poolt tekitatud eriliste keskkonnatingimuste ning elupaikadega. Paekivis asuvad koopad on nahkhiirte jaoks üle-euroopalise tähtsusega talvituspaikadeks. Lisaks sellele on klint väljaulatuva maastikuelemendina ja selle all paikneva varjupakkuva metsaga nahkhiirtele väga oluliseks levimisjuhiks kogu Harku valla piires. Klindialune mets pakub elupaika ka paljudele haruldastele ja ohustatud sambliku ja samblaliikidele.

Põhja-Eesti klint

Balti klint jaguneb astangute iseärasustest lähtuvalt neljaks alalõiguks ehk regionaalseks klindiks. Läänest itta liikudes oleksid need: Ölandi, Läänemere, Põhja-Eesti ja Ingeri klint. Linnulennult on Põhja-Eesti klinti, olgu siis üht- või teistpidi tõlgendatult, u 300 km ehk ligi neljandik u 1200 km pikkusest Balti klindist.

Balti klindi teket ei saa seletada ainult ühe fenomeniga – olgu selleks siis jõed, meremurrutus, liustik, murrangud maakoos vm. Kuid samas on nad kõik klindi arengu eri etappidel sellele kaasa aidanud. Balti klint, st astang(ud) Balti kilbi ja Ida-Euroopa platvormil on ürgvana(d), ja seda isegi palju rohkem kui 10 või 60 mln aastat. Mõned uurijad (Puura jt 1997) näevad Balti klindi kaugeid eelkäijaid, st murrangstruktuure end Läänemere põhjas ilmutamas juba ligi 1000 mln aasta eest.

Foto 3: Vääna klindilahe suue ja Türisalu pank

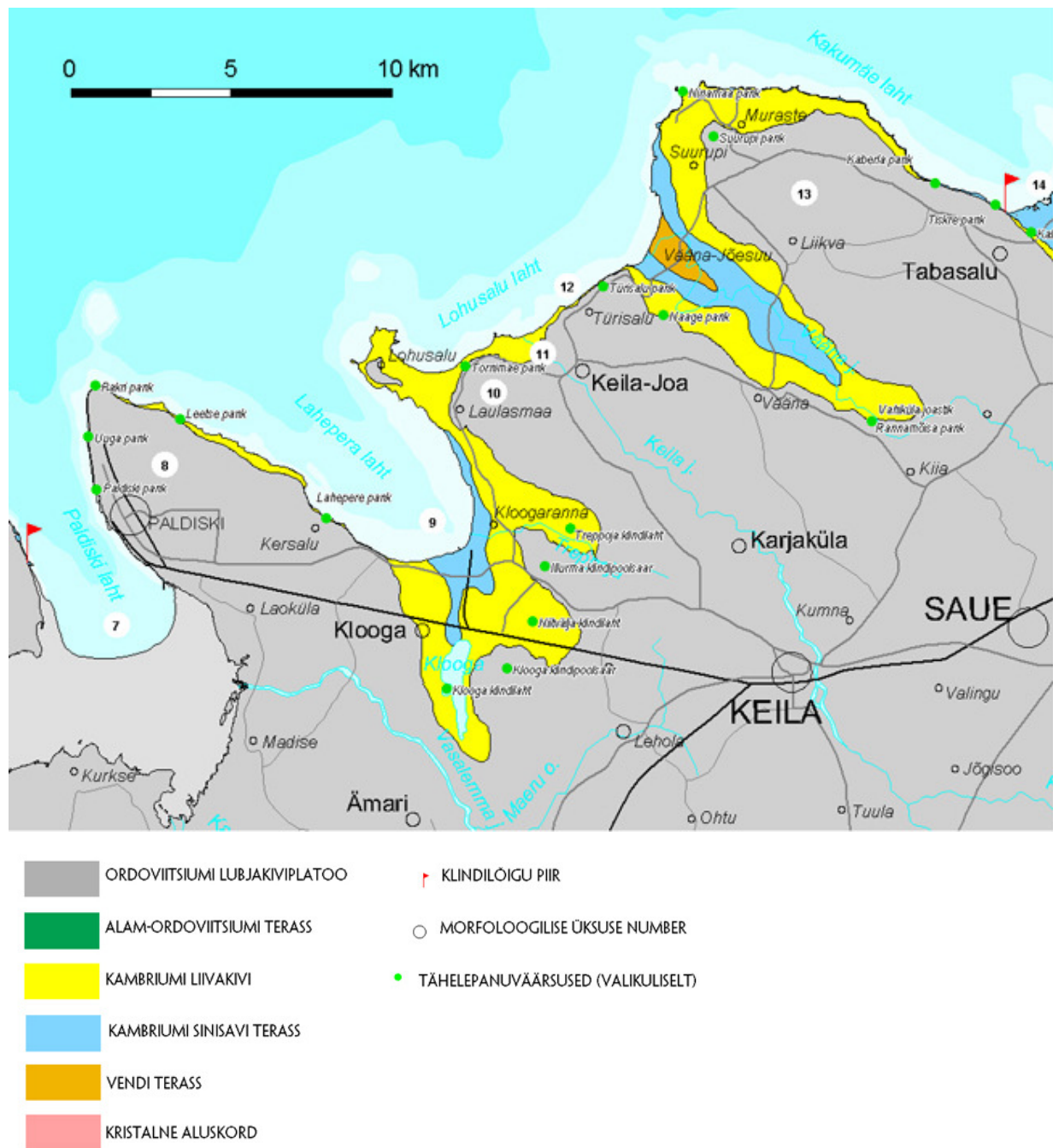

Põhja-Eesti klint on nagu avatud raamat, milles üles tähendatud paljutki sellest, mis Läänemere regioonis 540–450 mln aasta eest ehk u 90 mln aasta jooksul toimunud. Kõikvõimalikud katastroofid – olgu selleks siis mere või jää pealetung, mandrilaamade kokkupõrked või maavärinad, vulkaanipursked või meteoriidiplahvatused – on klindil paljanduvate kivimite kirjuvärvilistesse kihtidesse oma jälje jätnud. Aga ka igapäevasel vaikselt lainemühal ja kuivale liivale langenud vihmapiisal, ussikeste eksirännakutel ja molluskite rahutul rabelemisel – kõigel sellel on siin oma koht. Kivististerikkuse ja hea säilivuse poolest on Põhja-Eesti klint üks tähelepanuväärsemaid maailmas.

Lohusalu klindisaare lähistel (klindisaarest 2,5 km põhja pool kerkib merepõhjast, mis on siinkohal rohkem kui 20 m sügavusel, kümmekonna meetri kõrgune Kambriumi liivakividest kungas, Lohusalu madal) sõitis 1941. aasta 3. detsembril miinidele reisilaev Jossif Stalin u 5000 Hanko baasist evakueeritava nõukogude sõjamehega pardal, kellest u 2000 hukkus. 1942 aasta kevadel uhtus meri umbes 70 hukkunut Vääna- Jõesuu randa ning sinna samasse nad ka kohalike elanike poolt maeti (andmed: S. Saarepi Intervjuu Ilmar Saksaga, 2009 suvi)

Türisalu klindipoolsaar eendub Keila-Joa klindilahest idas loodesse ligi 12 km ja seda kuni 3 km laiuselt. Põhjakaarest ääristab klindipoolsaart kuni 30 m kõrgune Pakri tüüpi astang. Piki klindipoolsaare kirdenõlva kulgeb u 10 km kagusse kuni 20 m kõrgune astang, mille äärde jäävad Naage ja Vääna pank. Klindipoolsaare põhjaosas on Türisalu maastikukaitseala. Türisalu ojal on kolme astmega Türisalu joastik.

Joonis 5 Põhja-Eesti klint

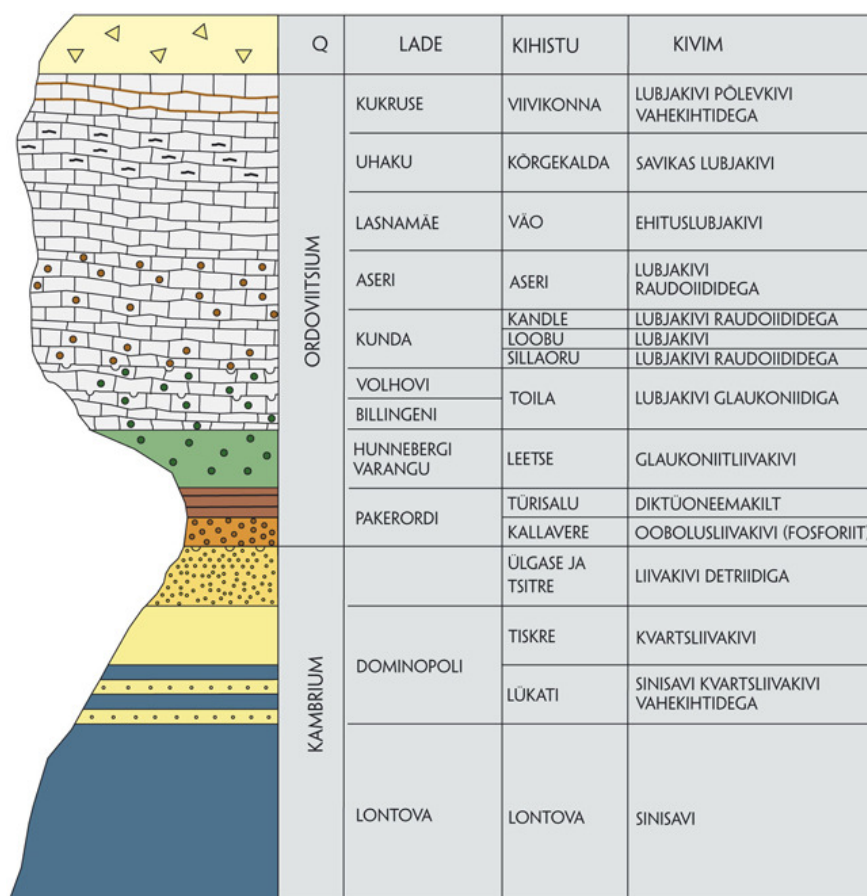

Suurupi klindipoolsaar endub Vääna (edelas) ja Harku (kirdes) klindilahe vahelisel alal kuni 10 km loodesse. Klindipoolsaare suures osas lagelooga hõivatud paeplatoo, millel õhukese (valdavalt alla 1 m) pinnasekihi all avaneb Ordoviitsiumi lubjakivi, on siin 30–40 m merest kõrgemal.

Põhjakaarest ääristab klindipoolsaart kaheastmeline, Suurupi tüüpi klindias tang sellele astangutüübile iseloomuliku kuni 1,5 km laiuse Kambriumi terrassiga.

Suurupi klindipoolsaare tunnusmärgiks on 1760. aastal ehitatud ülemine 22 m kõrgune kivist tuletorn. Klindipoolsaare tipus on ka Peeter I merekindluse (ehitatud aastail 1913–1917) rajatisi: rannapatareide betoonalused ja laskemoonalaod, meeskonnaruumid ja vaatluspunktid.

Joonis 6 Põhja-Eesti klindi kivimid

Klindimets

Põhja-Eesti klindi jalamile annab enamasti ilme mets. Kõikjal, kuhu inimene ja saag ei ole ligi pääsenud või kus astangunõlv liialt järsk, on klindijalam metsa päralt. Mõni visa lepa-, pihlaka-, kase- või toomingavõsu on suutnud end isegi seinale sisse seada.

Tuntud metsateadlane Theodor Lippmaa (1882–1943) eristas taimegeograafilisest seisukohast klindimetsa (*Estonia clivosa*) kui paekalda alamvaldkonda kuuluva metsa. A. Kalda (1958) nimetas seda klindialuseks metsaks ja V. Masing (1992) pangametsaks. J. Paali (1997) järgi kuulub klindimets arumetsade klassi salumetsade tüübirühma kuukressi kasvukohatüüpi. Taimekoosluse põhjal eristab ta selles veel kuukressi-jalastikku (*Lunario-Ulmetum*), kuukressi-saarikut (*Lunario-Fraxinetum*) ja kuukressi-lepikut (*Lunario-Alnetum glutinosae*).

Klindimetsa päralt on enamasti kitsuke (50–150 m) maariba klindiastangu jalamil. Laialehelise lehtpuumetsa lopsakus, sõnajalatihnikute ja kuukresside hingemattv kõrgus ning liaanidena vonklevad humalad puutüvedel, niiske kõdu uimastav hõng, sinisavinätske pinnas, sääskede müriaadid – kõiges selles on midagi suvisest klindimetsast, sellest põhjamaisest džunglist.

Taimekasvu soodustavate mikro- ja makroelementide poolest rikas kasvupinnas, soodus veerežiim ja kliimaatilised tingimused on need, mis on loonud tingimused klindimetsa, põhjamaistes oludes erakordse taimekoosluse tekkeks.

Klindimets on ürgsemaid metsatüüpe Eestis, sest raske ligipääs ei ole võimaldanud siin arendada kasutotavat metsandust. Valitsevateks puuliikideks klindimetsas on jalakas, saar, pärn, vaher, kask, hall- ja sanglepp, haab, paju, harvem tamm. Okaspuudest esineb kuuske. Kui klindimetsa jalamile ilmub liiv, tuleb sinna ka mänd, kuid sellisel juhul ei ole tegu enam tüüpilise klindimetsaga, vaid millegi üleminevaga. Klindimetsa põõsarindes on toomingat, harilikku pihlakat, magesõstart, mustsõstart, harilikku kuslapuud, kibuvitsa, lodjapuud, paakspuud, türnpuud jne.

Uurimis- ja imetlemisväärsed on klindimetsas, selles ürgses ja inimõjust suhteliselt puutumata ökosüsteemis küllaga.

2.3.4. Kaitsealused alad ja objektid (EELIS infoleht andmetel)

Looduskaitseala on looduskaitse või teadusliku väärtusega kaitseala looduslike protsesside, haruldaste ning hävimisohus olevate või kaitstavate taime-, seene- ja loomaliikide ning nende kasvukohtade ja elupaikade, eluta looduse, samuti maastike ja üksikute loodusobjektide säilitamiseks, kaitseks ja uurimiseks. Looduskaitseala territoorium jaguneb loodusreservaadiks, sihtkaitsevööndiks ja piiranguvööndiks. Kaitsealal on valitseja nõusolekuta keelatud: 1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja kõlvikute sihtotstarvet; 2) koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid; 3) kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut; 4) anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks; 6) anda ehitusluba; 7) rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee-erikasutust luba või ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks.

Kaitstavad alad

Naage loodusala

Naage maastikukaitseala

Vääna hoiuala – 446,7ha. (ulatub territoriaalselt Vääna-Jõesuu kandi piiridesse Naage külas)

Vääna kaitseala – 407 ha

Vääna maastikukaitseala, Tõlinõmme skv

Suurupi looduskaitseala

Vääna-Viti loodushoiuala

Viti park

Viti peakraav

Pakri hoiuala

Türisalu maastikukaitseala

Vääna jõgi

Vääna-Viti nahkhiirte püsielupaik, selle piiranguvöönd ja sihtkaitsevöönd) ning talvitumispaik

Vääna-Jõesuu leht-kobartoriku püsielupaik ja selle sihtkaitsevöönd

Kandis ja selle ümbruses asuvad kaitsealused alad on **Naage Maastikukaitseala** (4,6 ha, 2,5 km kandi keskmeest lõunas), **Suurupi looduskaitseala** (2 km põhjas), **Vääna-Viti loodushoiuala** (1,1 km kirdes), **Pakri hoiuala** (1,7 km edelas), **Türisalu maastikukaitseala** (2 km edelas) ja naabruses, Vääna kandi tegevuspiirkonda jääv **Vääna hoiuala** (446,7 ha) **Vääna maastikukaitseala**, ulatub territoriaalselt ka ka Naage külasse.

Alad on arvatud ka üleeuroopalisse Natura 2000 loodusalade võrgustikku. Kaitseala valitseb Harjumaa keskkonnateenistus, kelle poole saab pöörduda kõigi kaitseala puudutavate küsimustega. Vääna maastikukaitseala kaitse-eeskirja saab vaadata Riigi Teataja kodulehel.

Naage maastikukaitseala (4,6 ha) moodustati 2005.aastal eesmärgiga kaitsta Põhja-Eesti paekallast ning pangametsi ja seal elutsevaid liike. Kaitsealustest liikidest kasvab Naage külas pruun-raunjalg (*Asplenium trichomanes*) ja müür-raunjalg (*Asplenium ruta-muraria*). Alal esinevad mitmed EÜ nõukogu Loodusdirektiivis nimetatud kaitset vajavad elupaigatüübid – lubjakivipaljandid, koopad) ning rusukallete ja jäärakute metsad. Kaitseala eesmärk on kaitsta ka mitmeid nahkhiireliike ning teisi haruldasi looma- ja taimeliike.

Suurupi kaitseala asub Suurupi ja Vääna-Jõesuu külade territooriumil. Suurupi looduskaitseala loodi 2009.a. (VV määrus 164), et kaitsta: Suurupi kambriumi liivakivi panka ja Eestis ainulaadseid kambriumi liivakivi paljandeid; elupaigatüüpe, mida nõukogu direktiiv looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta nimetab I lisas: püsitaimestuga kivirandu, merele avatud pankrandu, väikesaari ning laide, rannaniite, liigirikaid niite lubjavaesel mullal, lubjakivipaljandeid, liivakivipaljandeid, vanu loodusmetsi, puiskarjamaid, soostuvaid ja soo-lehtmetsi ning rusukallete ja jäärakute metsi (pangametsi); Liikide elupaika, mida nõukogu direktiiv nimetab II lisas – vasakkeermene pisitigu (*Vertigo angustior*) ja teehe-mosaiikliblikas (*Euphydryas aurinia*). Vasakkeermene pisitigu on ühtlasi III kategooria kaitsealune liik; III kategooria kaitsealuste taimeliikide – rootsi kukitsa (*Cornus suecica*), balti sõrmkäpa (*Dactylorhiza baltica*), vööthuul-sõrmkäpa (*Dactylorhiza fuchsii*), suure käopõlle (*Listera ovata*), kahelelise käokeele (*Platanthera bifolia*), pruunika pesajuure (*Neottia nidus-avis*) ja karukolla (*Lycopodium clavatum*) elupaiku; II ja III kategooria kaitsealuseid loomaliike väike-kärbsenäppi (*Ficedula parva*), punaselg-õgijat (*Lanius collurio*), vööt-põõsalindu (*Sylvia nisoria*) ja sõõrsilmikut (*Lopinga achine*) ning III kategooria kaitsealuseid rändlinnuliike – ristpart (*Tadorna tadorna*), tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*) ja randtiir (*Sterna paradisaea* Pont.).

Kaitseala maa- ja veeala jaguneb vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele kaheks sihtkaitsevööndiks ja üheks piiranguvööndiks.

Kaitsealal tuleb arvestada «Looduskaitseaduses» sätestatud piiranguid selles määruuses ettenähtud erisustega.

Vääna-Viti loodushoiuala andmed puuduvad.

Viti park ja peakraav andmed puuduvad.

Pakri hoiuala (21 039 ha) loodi 2005. aastal, see hõlmab rannikumere lõigu Vihterpalu lahest Vintses Vääna-Jõesuu supelrannani.

Türisalu maastikukaitseala – moodustati 1991.aastal eeskätt selleks, et kaitsta omapäraseid põõsasmara looalasid seal kasvavate haruldaste taimedega ning Türisalu panka.

Vääna maastikukaitseala ja Tõlinõmme raba koos järvega (407 ha - asub valdavalt Vääna kandi territooriumil) moodustati 1991.a Tõlinõmme raba, linnurikka Tõlinõmme järve ning põõsasmara loopealsete kaitseks. Sellel väikesel alal jagub nii soo-, metsa- kui ka pärandmaastikke. Erilist tähelepanu väärib aga liigirikas linnustik ning ainulaadne põõsasmara, rahvakeeli sookanarbik (*Potentilla Fruticosa*), mis kasvab looduses massiliselt veel vaid Gotlandi ja Ölandi saarel Rootsisis.

Kaitseala metsad on samuti rikka elustikuga. Lisaks raudkullile, hiire- ja herilaseviule, händkakule ja metsskurvitsale võib siin kohata põtra, metssiga, metskitse, hall- ja valgejänest, rebast, kährikut ja metsnugist. Rabast põhja jäävas segametsas asuvad ulatuslikud mägralinnakud, mida ka rebased kasutavad. Roomajatest on loopealsetel tavaline rästik, järve ümbruses on aga sagedased nastik ja arusisalik, kahepaiksetest leidub ohtralt rohu- ja rabakonna, harilikku kärnkonna ning tähnikesiliku. Kaitsealustest liblikaliikidest elavad

kaitsealal teelehe-mosaiikliblikas ja suur-kuldtiib, rabaliikidest võib kohata varajast kannikesetäpikut ja raba-võiliblikat.

Foto 4: Tölinõmme rabajärv

Kaitseala lääneosas paikneb liigendatud kallastega Tölinõmme järv, mida põhjast piirab õõtsik-madalsoo ja lõunast raba. Tölinõmme ehk Humala järv paikneb klindipealsel tasandikul aluspõhjalises häilus (mõõtmed umbes 1,7 x 2 km). Tegemist on Litoriinamere laguuniga, mille soostumine algas juba Antsülusjärve ajal. Veel 1930. aastate alguses oli Tölinõmme järv Eestis linnurikkamaid. 1937. aastal lasti aga järv alla: et luua uusi karjamaid, kaevati magistraalkraav Keila jõeni, nii et veesilmast jäi alles vaid ligikaudu kolmandik. 2003. aastal õnnestus Harjumaa keskkonnateenistuse eestvõttel järve ja sellega seotud märgalade häving peatada.

Vääna-Viti nahkhiirte talvitumispaik

Naage ja Viti koobastes on kaitse allavõetud II kaitsekategooriasse kuuluvate nahkhiireliikide – veelendlase (*Myotis daubentonii*), tiigilendlase (*Myotis dasycneme*), tõmmulendlase e brandti lendlase (*Myotis brandtii*), habelendlase (*Myotis mystacinus*), nattereri lendlase (*Myotis nattereri*), suurkõrva (*Plecotus auritus*) ja põhja-nahkhiire (*Eptesicus nilssonii*) elupaigad, mida tuleb kaitsta liigi soodsa seisundi tagamiseks.

Vääna-Viti nahkhiirte püsielupaik võeti kaitse alla 2006.aastal keskkonnaministri 12.juuli määrusega nr 50 „Nahkhiirte Vääna-Viti, Vääna-Posti ja Laagri püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri”. Püsielupaigas on keelatud püstitada uusi ehitisi maa-aluste käikude telgjoonele lähemale kui 20 meetrit ja uusi kaevusid lähemale kui 30 meetrit.

Vana-Pääla mõis

Mõisatest on mälestistena registreeritud Vana-Pääla mõisa peahoone.

Ürglooduse objektid

Rahnud Naagel (Keila-Joa baas) – Kagurahn (ümberrõõd 21 m), Lõhenenud rahn (üm 20,3m)

Naage tee lähedane rahnudekolmik

Pärandkultuuriobjektid objektid

Naage vana tee

2.3.5. Teised piirkonda iseloomustavad objektid ja vaatamisväärsused

Soome lahe äärne rannikumeri on samuti piirkonna oluliseks looduslikuks teguriks. Vääna-Jõesuu külasse jääb 2 km pikkune liivarand, mis alates 1930 aastatest on piirkonnast kujundanud populaarse suvituskoha. Nõukogude piiritsooni tekkega hävitati traditsiooniline rannakalurite eluviis, Alates 1990. aastatest on taastunud nii kutseline kui harrastuskalapüük.

Peeter Suure merekindluse rajatised

Peeter Suure Merekindluse plaan hõlmas Soome lahe kaitseehitisi Tallinn- Porkkala joonel ja oli osa Saaremaa Sõrve poolsaarest Ahvenamaani ning Tahkunast Kroonlinnani ulatuvast võimsast kaitsesüsteemist. Sellega taheti Soome laht sõjaliselt lukku panna ja Peeter Esimese poolt rajatud Vene Tsaaririigi pealinn St. Peterburg võimalikust sõjategevusest ohutusse kaugusesse jätta.

1912 aastal algas kaitserajatiste ehitus, mis kestis kuni 1917 aasta revolutsiooniliste sündmuste ja Esimese Maailmasõja rinde jõudmiseni siiakanti.

Üks suurimaid ja võimsamaid Peeter Suure Merekindluse rajatisi, suurtükiväe rannakaitsepatarei ehitati meie naaberkülla Suurupisse. See oli kasutusel ka esimese Eesti vabariigi ajal.

Vääna-Jõesuu kandi kõige suursugusem Peeter Suure Merekindluse kaitserajatis on Viti mõisa lähedal asuv merele avatud vaateplatvormiga ohvitseride varjend koos võimaliku tulejuhtimise punktiga. Samas lähedal on Viti roodukindlustuse punker. Naage paerinnatise sisse rajati võimas betoonvarjend.

Foto 5: Peeter Suure merekindluse Naage punker

Peeter Suure Merekindluse positsioonidest on säilinud:

- ✓ Humala positsioon koos kaevikuliinide, rooduvarjendite ja varjenditevahelise tunnelisüsteemiga 1916. aastast.
- ✓ Türisalu-Naage mererinde positsioon koos kaevikuliinide ja rooduvarjenditega 1913-1917. aastast.
- ✓ Suurupi positsioon koos helgiheitja varjendiga 1917. aastast.
- ✓ Suurupis kolm rannakaitsepatareid ja raudteejaama hoone 1916-1920 aastast.
- ✓ Sõrve külas raudteejaam koos jaamahoone ja veetorniga.
- ✓ Viti kaitsepositsioon koos rooduvarjendi, kivipurusti aluse, varjendite tunnelisüsteemi ja jaovarjenditega 1913-1917. aastast.
- ✓ Viti külas komandokeskus koos ohvitseride eluvarjendiga 1913-1917. aastast.
- ✓ Vääna külas raudtee koos jaamahoone ja raudtee sillaga üle Vääna jõe 1917. aastast.

Peeter Suure Merekindluse kaitserajatiste konserveerimine võimaldaks neid uuesti kasutusse võtta ajalooliste turismiobjektide, aga miks mitte ka kaasaegsete populaarsete ekstreemspordi kohtadena.

Naage koopad ja allikad. (Vt lk 22 Naage maastikukaitseala)

2.3.6. Loodusolude mõju kandile

Rohevõrgustik.

Lisaks tehnilisele infrastruktuurile on inimese täisväärtuslikuks eluks vajalik ka roheline infrastruktuur, mille põhieesmärgiks on ühelt poolt säilitada bioloogilist mitmekesisust ning teiselt poolt tekitada inimestes huvi tervislike eluviiside, looduses liikumise ja puhkamise vastu, rajades selleks rohealadele kergliiklus- ja jalgteid.

Siinset piirkonda läbib Harku valla rohevõrgustiku üks olulisemaid osi: Vääna-Jõesuu, Türisalu-Vääna-Humala ja Suurupi massiivid, millede terviklikkuse hoidmine peaks olema meie esmaseks prioriteediks. Eelkõige tähendab see nimetatud rohealade terviklikkuse tagamist ja nende vaheliste liikumiskoridoride säilitamist, mis omakorda tagab siinsetele elanikele looduslähedase elukeskkonna. Sest rohevõrgustike funktsioonideks on näiteks biodiversiteedi kaitse, veerežiimi stabiliseerimine, veekvaliteedi parandamine, rekreatiivsed teenused ja levikukoridorid elustikule.

Harku valla üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise aruandes (edaspidi KSH, Eestimaa Looduse Fond 2007)) on Vääna-Jõesuu kandis asuvatest rohevõrgustiku aladest välja toodud järgnevad:

- *Vääna-Jõesuu tuumala.* Vääna-Jõesuu ja Vaila vaheline ca 750 ha suurune metsmassiiv. Metsamassiiv on jahimeeste andmetel suurulukite jaoks oluline elupaik, mis on tihedalt seotud Sõrve tuumala ja Vääna ning Tõlinõmme tuumalaga. Massiivi teljeks on seda läbiv Vääna jõgi, mis on ka lõheliste elupaik. Massiivi peamiseks funktsiooniks on suurulukite populatsioonide toetamine ja Vääna jõe veekvaliteedi tagamine. Pea samavõrd oluline on tuumala roll Viti, Vääna-Jõesuu ning Vääna ja Naage tiheasustusaladest lähtuva inimõju puhverdajana ja sealsetele inimestele puhke- ja virgestusvõimaluste pakkumine. Kuna iseäranis suvekuudel on Vääna-Jõesuu rannaladel väga kõrge külastatavus, siis on ka tuumala läänepoolse osa peafunktsioon keskkonnakaitse e. hapniku tootmine, vee- ja õhukvaliteedi tagamine ning pinnase stabiilsuse tagamine. Samas on tuumala vanad ja sageli põlenud männikud ka suure tõenäosusega vääriselupaigad just vanadele metsadele ja söestunud substraadile kohastunud haruldaste liikide jaoks ning ala vääraks vastava spetsialisti poolt üle vaatamist. Alale ehitiste rajamisel tuleb silmas pidada, et ehitiste

õuealade või kruntidel asuvate aedade minimaalne vahekaugus oleks 500m. Samuti ei tohi praeguse tuumala looduslike alade pindala langeda alla 90%. Metsa võib jätkuvalt majandada tulundusmetsana, kuid tuleb vältida üle 2ha lageraielanke ja samuti ei tohi majade lähedusse jäävates metsades raiuda välja metsa alumist rinnet ja sellega vähendada loomade varjevõimalusi.

- *Türisalu tuumala.* Türisalu tuumala jääb Naage ja Türisalu vahele, haarates osaliselt endise raketibaasi territooriumit. Sisuliselt on tegemist lõunas asuva Tõlinõmme tuumalaga vahetult piirneva massiiviga, mis toimib ühe tervikuna. Käesolevas töös on nad eristatud ainult parema jälgitavuse huvides. Ala funktsioon on pakkuda Keila jõe poolt liikuvatele loomadele liikumisvõimalusi Vääna-Jõesuu ja Sõrve tuumaladele. Tegemist on omamoodi 25 liikumiskoridoride koondumiskohaga, sest läänest suubuvad alasse veel kaks väikeimetajatele mõeldud liikumiskoridori. Ala peafunktsioon on tagada elustiku põhja-lõunasuunaline liikumine. Ala teisene funktsioon on olla ressurside taastootjaks ja keskkonna stabiilsuse tagajaks Keila-Joa, Türisalu ja Naage tiheasustusega aladele. Tuumala puhul on oluline, et selle looduslikus seisus olevad osad jääksid kindlasti ehitustegevusest puutumata ja et tuumala läbiva põhja-lõuna suunalise 500 m laiuses vööndis rajataks hooneid nii, et nende õuealade või kruntidel asuvate aedade omavaheline kaugus oleks vähemalt 500m.

Rohevõrgustiku koridorid piirkonnas:

- Türisalu – Suurupi – Ninamaa – Muraste – Rannamõisa kaitsealade ja mereäärne koridor, kogu valla üks olulisemaid rohekoridore Harku vallas. Piki rannikut kulgev roheline vöönd, mis kohati on liitunud mereäärsete kaitsealadega ja toimib nii koridori kui tuumalana.
- Vääna jõgi koos ümbritseva rohealaga, on hea kvaliteediga liikumiskoridor kahepaiksetele, vooluvetega seotud imetajatele ja lindudele. Kuna Vääna jõgi on ühtlasi lõheliste elupaik, on oluline säilitada hea veekvaliteet.
- Jahilossi koridor, mis ühendab Vääna-Jõesuu ja Sõrve metsamassiive ning on suur- ja väikeulukite tõmbekeskus.
- Tõlinõmme koridor, kus on oluline loopealsele iseloomuliku floora ja põõsaskoosluse säilitamine.
- Naage koridor on sisuliselt Türisalu tuumala pikendus, mille funktsioon on tagada Türisalu tuumala kaudu Tõlinõmme massiivist lähtuva elustiku jõudmine Vääna-Jõesuu ja Sõrve suurtesse metsamassiividesse. Kuna koridor peab tagama suurulukite liikumise ja on juba täna ääristatud tiheasustusega, siis peab edasine planeerimine välistama koridori edasise kvaliteedi langemise uute ehitiste rajamise läbi koridori piiresse.
- Põhja-Eesti Klint on eelkõige mastaapne maastikuline element, mis toimib nii barjääri kui aineriinget ja elustikku juhtiva elemendina. Harku vald on oma looduse poolest eriti unikaalne just laialt levinud pangaaluste laialehiste metsade poolest, mida peetakse Eestis haruldasteks kooslusteks (Kalda & Paal 1997) ja liigirikka nahkhiirte koosluse poolest. Mõlemad nimetatud on seotud eelkõige klindiga ja selle poolt tekitatud erilistest keskkonnatingimustest ning elupaikadest. Paekivis asuvad koopad on nahkhiirte jaoks üle-euroopalise tähtsusega talvituspaikadeks. Lisaks sellele on klint väljaulatuva maastikuelemendina ja sageli selle all paikneva varjupakkuva metsaga nahkhiirtele väga oluliseks levimisjuhiks kogu Harku valla piires. Klindialune mets pakub elupaika ka paljudele haruldastele ja ohustatud sambliku ja samblaliikidele. Klint kogu oma ulatuses tuleb arvata rohekoridoriks. Seal, kus võimalik tuleb klindialust metsa hoida võimalikult

laia ribana, kuid see peaks olema vähemalt 50m klindi seinast. Ehitised peaksid klindist jääda minimaalselt 100 m kaugusele juba ohutuse tagamiseks. Ka klindipealse puhul tuleb säilitada looduslik taimestik vähemalt 50m ulatuses ja ehitiste ning rajatistega mitte lähemale minna. Nahkhiirte seisukohast (nahkhiired ei talu täiskuulvalgusest tugevamat valgust) on väga oluline tagada, et klindi alla ja peal vähemalt 50m laiuses vööndis ei oleks pimedal ajal pidevat valgustust, või tuleks see teha väga väheintensiivsena ja suunatuna.

Pinnakate ja selle ehitus

Vääna_Jõesuu kant asub valdavalt Viru – Harju lavamaal, kus avaldub kambriumi (Põhja-Eesti paekallas), alamordoviitsiumi kui ka kesk-ordoviitsiumi ladestu. Põhjast piirab kanti Põhja-Eesti klint, mille valdav kõrgus on 30-70 m. Pinnakatteks on erineva paksusega moreen, vähemal määral jääjärvede setteid. Esineb ka loopealseid. Reljeef on valdavalt lainjas tasandik, mida läbib Vääna jõe org. Kohati on paekallas kahe- või mitme-astmeline. Kandi lähinaabruses on kauneid järsu seinandina esileulatuvaid osi – pankasid (Türisalu, Liikva).

Paekaldal eristatakse varinguid, aluspõhjalihkeid, ringsilindrilisi lihkeid ja maalibisemisi (maarooma). Maalibisemised on Eestis veelgi sagedasemad savikivimite, eriti viirsavide levikualal. Kõige rohkem on neid täheldatud jõgede (Kasari, Pärnu, Vääna, Keila jt) kallastel, kus on alla libisenud enam kui 10 m laiused ja rohkem kui 100 m pikkused kaldajärsakud. See toimub tavaliselt kas kevaditi lume sulamise või augustis-septembris suurte vihmade aegu, kui veest raskeks muutunud pinnakihi mööda vettpidavaid libedaids, jõe poole veidi kaldu olevaid savikihte liugu lasevad. Vahel on maalihked nii suured, et koos jõekaldaga kaovad teed, järsakul kasvav mets ja isegi hooned. Näiteks 17. mail 1962 vajus Vääna jõe vasakkallas ligikaudu 20 m laiuselt ja 120 m pikkuselt tervelt 4 m võrra madalamale ja sulges veevoolu. Kulus mitu tundi, enne kui jõgi endale uue sāngi kujundas.

Põllumaad Harku vallas on üldiselt väheviljakad, seetõttu on põllumajanduslike maade osatāhtsus maakasutuses vähetāhtis. Lavamaa klindilāhedastel aladel on valdavalt õhukesed paepealsed mullad, kõrgemal viljakamad rāhkmullad. Põllumajanduslik tootmine on mõttekas vaid Vääna ja Kumna piirkonnas.

Põhjavesi

Ülevaade põhjavee seisundi kohta on koostatud Harju alamvesikonna veemajanduskava, „Keskkonnaregistri põhjaveehaarete nimistu koostamine 2006.a.“ ja Tervisekaitseinspektsiooni poolt teostatud analüüside baasil.

Põhjavee hea kvantitatiivse seisundi seisukohalt kasutatakse Harku vallas liiga palju *Kambriumi-Vendi* põhjaveekogumi põhjavett. *Kambriumi-Vendi* põhjaveekogumi tegelik veeressurss on 10 800 m³ ööpäevas. 2003. aastal ületas ööpäevane koguveevõtt tegelikku ressursi 16 800 m³ võrra. Intensiivse veetarbimise tõttu on *Kambriumi-Vendi* põhjaveekogumi survepind ulatuslikult alanenud ning on tekkinud merevee sissetungi oht. Hetkel puuduvad tõendid merevee sissetungi ning veevõtu mõju kohta *Kambriumi-Vendi* põhjaveekogumite vee kvaliteedile.

Pinnavesi

Harku valla ÜVK arengukava seisukohalt on oluline Harju alamvesikonna veemajanduskavas antud hinnang veekogudele, mis on eelvooluks Harku vallas ārajuhitavale heitveele. Vääna kandi heitveed juhitakse Keila ja Vääna jõkke. Kandi territooriumil on vooluveekogud – jõed, ojad ja kraavid ning seisuveekogud – järved. Jõed on nõrgalt reostunud. Ojadest on suurim Türisalu oja, mis suubub Tōlinōmme järve, mille pindala väheneb pidevalt seoses

soostumisprotsessidega. Lisaks mõnede väiksematele ojadele on hulgaliselt ka kuivenduskraave.

Harju veemajanduskavas on alamvesikond jaotatud 10 pinnavee ja 4 rannikuvee alamregiooniks, millest Väana kanti mõjutab Väana alamregioon. Viimane koosneb valgaladest, mis mõjutavad Väana jõge. Alamregioonis on 8 veekogumit: Järve, Vanamõisa, Väana 2, Kivisilla, Vatsla, Väana 3, Nabala, Pääsküla. Väana alamregiooni seisund on 2003. aasta analüüside alusel mitterahuldav, veekogumite seisund varieerub keskmisest halvani. Ohtlikud prioriteetsed ained, mis tulenevad Pääsküla prügila nõrgveest, kujutavad ohtu pinna- ja põhjaveele. Pääsküla jõe avaldab mõju ka Tallinna linn. Ainus oluline jääkreostusobjekt piirkonnas on Humala sideväeosa Vanamõisa peakraavi valgala piirkonnas. Väana jõe alamjooksul on palju suvilaid, elamualasid, kus probleemiks on ebapiisav või puuduv kanalisatsioonisüsteem. Väana jõe kasutamine heitvee eelvooluna on ülaltoodud põhjustel raskendatud ning antud piirkonna heitvee eelvooluna oleks mõistlik kasutada merd.

Veepoliitika raamdirektiivi kohaselt peaksid kõik veekogud 2015. aastaks olema heas ökoloogilises seisundis, mistõttu tuleb määrata iga veekogu ökoloogiline seisund. Pinnavee bioloogilist kvaliteeti Väana kandis on uuritud ainult Väana jões, mille ökoloogiline seisund oli kesine kuni väga hea. Pääsküla jõel täheldati halba seisundit, mis mõjutas ka Väana jõge. Võrreldes aastaid 1998 ja 2003 on Keila jõe ökoloogiline seisund ülesvoolu paranenud, kuid allavoolu halvenenud.

Veemajanduskavas esitatud 2015. aasta ohuhinnangu järgi on Keila ja Väana jõgi ohustatud veekogud, kui arvestada, et kõik reostuskoormused vähesel määral kasvavad või stabiliseeruvad.

Siinses kandis olevad suplus- ja puhkekohad jõgede ja järvede ääres ei vasta supluskohtadele esitatud nõuetele.

2.4. KÜLADE INFRASTRUKTUUR

2.4.1. Ettevõtlus

Kandis on suured elamurajoonid, suuri tööstusettevõtteid ei ole.

Suuremad tööandjad on Väana-Viti Kodu, mis on Hoolekandekeskuse haldusalas ja kandi serval Türisalu Metsakool, mis praegu on riigikool, kuid lähitulevikus peaks saama Harku valla koolivõrgu osaks. Väana-Jõesuu keskuses asub mitu keskpärast kauplust, kuid kandi rahvas sooviks näha kaubanduse kiiremat arengut. Tänuväärne on Kukrumäe ratsatalu tegevus, kus on võimalik ka puuetega lastel tegevust leida. Endistest Väana-Jõesuu lastelaagritest on vähe alles, kuid laste suvise vaba aja sisustamise järele on taas tekkinud nõudlus. Külade piirid on kohati määratud mitte tõmbekeskuste järgi, vaid piki teid ja looduslikke pinnavorme. Andmed põhinevad Telemeedia ja Emateab andmebaasidele ning kajastavad 2010. aasta alguse seisuga. Kindlasti on kandis ka neid ettevõtteid, mis siin ei kajastu.

Ülalnimetatud andmebaaside alusel on Naage, Viti ja Väana-Jõesuu küldes registreeritud järgmised ettevõtted:

1.	Aiaehituse OÜ	Väana-Jõesuu	
2.	A.J.Rahastamise ja Turismi OÜ	Väana-Jõesuu	tel. 5524238
3.	Armstrong MTÜ	Tihase 2-16 Viti,	tel 56474592
4.	Arvang OÜ	Sanglepa 8 Väana-Jõesuu,	tel 6272132

VÄÄNA-JÕESUU KANDI KÜLADE ARENGUKAVA 2010-2015

5.	BCA Element OÜ	Sulev 6 Viti	tel 6450108
6.	Brand Creator OÜ	Lahe 1 Väana-Jõesuu	tel 5014386
7.	Caffe`&Gelato OÜ	Viti	
8.	Corinde OÜ	Meritäht 88 Viti	tel 6102288
9.	Daigler Frost OÜ	Sulev 6 Viti	
10.	DolceCasa OÜ	Männimetsa tee 1-7 Väana-Jõesuu,	tel 5157522
11.	Ecomeede OÜ	Oktett13 Väana-Jõesuu	tel 5154124
12.	e-Plaza Baltic OÜ	Arnica 18 Viti	tel 5205300
13.	e-Plaza OÜ	Arnica 18 Viti	tel 5205300
14.	Energiaring OÜ	Vahenurme talu Viti	tel 5146200
15.	Euro Oil automaattankla Väana-Vitis		tel 5133922
16.	G.Indre OÜ	Viti	tel 6789355
17.	Geomark Info OÜ	Lembitu 7 Viti	tel 5016742
18.	Geospatial OÜ	Meri 22 Väana-Jõesuu	tel 6717489
19.	Hermite OÜ	Viti	tel 5063712
20.	Hipoter OÜ	Kukrumäe 3 Viti	tel 5143370
21.	Hoolduskoristuse OÜ	Lembitu 65 Viti	
22.	Hoveri Erik FIE	Hiie 1-2 Liikva	tel 5150295
23.	Ihaste GR OÜ	Väana-Jõesuu	tel 5031911
24.	Innoinvestor OÜ	Tuuliku talu Naage	tel 53542387
25.	Jürmani puhkemaja Väana-Jõesuus	tel 5524238	
26.	Kastani Investeeringud OÜ	Martini 12 Viti	tel 5028901
27.	Kemistein OÜ	Bensu 2 Viti	tel 6445160
28.	Kennel Ay-Yangadoo	Väana-Jõesuu	tel 5264619
29.	Kitarriikliinik OÜ	Siinuse 54 Naage	tel 5271825
30.	Kogemus OÜ	Väana-Jõesuu	tel 5055212
31.	Kukrumäe Ratsatalu	Viti	tel 5145400
32.	Kõrkjas Aiandusühistu	Väana-Jõesuu	
33.	Legerom OÜ	Siinus 53 Naage	
34.	Lekree Majad OÜ	Ranna talu Väana-Jõesuu	tel 5048073
35.	Lillrex OÜ	Osoon 19 Väana-Jõesuu	tel 56666332
36.	Lõunaekspert OÜ	Masinaehitaja 136 Väana-Jõesuu	tel 5097627
37.	Martin Soni Metsahalduse OÜ	Viti	tel 5023334
38.	Mini Aiandusühistu	Väana-Jõesuu	
39.	NW OÜ	Tuuliku talu Naage	tel 5161444
40.	Optiworld L.L.C. Eesti filiaal	Naage	
41.	Passage Group OÜ	Masinaehitaja 1a Väana-Jõesuu	tel 58053030
42.	Puusepp&Mänd OÜ	Väana-Jõesuu	tel 6789351
43.	Rahvuslikud Meened MTÜ	Osoon 74 Väana-Jõesuu	tel 5290072
44.	Rannaküla Aiandusühistu	Väana-Jõesuu	
45.	Ranniku Aiandusühistu	Väana-Jõesuu	
46.	Red Carpet OÜ	Lembitu 88 Viti	tel 6207668
47.	Saarman Kinnisvara OÜ	Kõrkjas 4 Väana-Jõesuu	tel 5030443
48.	Sanrak OÜ	Suvitaja 8 Väana-Jõesuu	tel 53644144
49.	Takera Ratsaspordiklubi	Väana-Jõesuu	tel 5031911
50.	Tallinna Lauatenniseklubi Kalev	Lembitu 60 Viti	tel 5088535
51.	Tresden OÜ	Helgi 21 Viti	tel 5216505
52.	Unilink OÜ	Dattel 24 Viti	tel 55574349
53.	Ukrbaltest OÜ	AÜ Maral 27 Väana-Jõesuu	tel 6566631
54.	V-Grupp Invest OÜ	Lahe 14 Väana-Jõesuu	tel 5213887

55.	V-Hoonehalduse OÜ	Vääna-Jõesuu	tel 6664808
56.	Veab OÜ	Vääna-Jõesuu	tel 56475855
57.	Wildmedia OÜ	Tihase 2-1 Viti	tel 5119771
58.	Vääna-Jõesuu kämping	Viti	tel 5203752
59.	Vääna-Viti Kodu	Viti	tel 6742127
60.	Vääna-Jõesuu Külaselts	Varia 19 Vääna-Jõesuu	tel 56166867
61.	Vääna-Jõesuu Rand OÜ	Vääna-Jõesuu	tel 5010990
62.	Vääna Kajakas Aiandusühistu	Vääna-Jõesuu	

2.4.2. Joogivesi ja kanalisatsioon

Harku valla volikogu on vastu võtnud Harku valla Ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arengukava, millest tulenevalt jääb Vääna-Jõesuu kant OÜ Strantum teenindus-piirkonda. Piirkonnas on suured suvituspiirkonnad, mis järk-järgult muutuvad püsielupiirkondadeks. See tähendab suurt puhta vee vajadust ning samuti suurt reostuskoormust. Vald on liitunud projektiga „Harju alamvesikonna veemajanduskava koostamise ja arendamise tehniline abi“. Kandi kanalisatsiooni perspektiivseks lahenduseks on liitumine Suurupi reoveetrassiga. Kanalisatsioonitrasside rajamine on väga kulukas ettevõtmine, seepärast on otstarbekas kasutada Euroliidu programmide võimalusi. Käesoleval ajal on kanalisatsioon lahendatud kogumiskaevude ja kohalike puhastusseadmetega.

Kandi veevarustus baseerub kohalikel puurkaevudel, mis varustatakse veetöötlusseadmete ja kaheastmeliste pumpsüsteemidega. Piirkonna veevarustus on lahendatud sügavate ja pinnalähedaste põhjavete arvelt. Põhjaveevarud on kandis piiratud. Põhjavesi on suure kaltsiumisisaldusega.

Tuletõrjeveevarustus peaks olema lahendatud hüdrantide ja tuletõrjeveemahutite baasil. Tuletõrjeveevarustuse korrastamisel on veel suur töö teha.

2.4.3. Teedevõrgustik

Piirkonda läbivad heas korras riigimaanteed Tallinn – Vääna-Jõesuu – Klooga ja Viti – Kiia. Vallateede seisukord on erinev, on nii asfalteeritud teid, musta kattega teid kui ka kruusa- või killustikkattega teid. Samuti on selliseid teid, mis ei ole õigupoolest kellegi omad, kuid peaksid saama valla teedeks. Nende seisukord jätab soovida. Aiandusühistute muutumisega elumupiirkondadeks peaksid sealsed siseteed muutuma vallateedeks. Talveloludes on riigile või vallale mittekuuluvate teede lumekoristus lahendamata.

Tuleb tähelepanu pöörata suvisele teedearraste korrastamisele ja niitmisele.

Kergliiklustee rajamine Murastest kuni Vääna-Jõesuuni on kohalikku elukeskkonda parandav ettevõtmine.

2.4.4. Transport

Transporditeenus on lahendatud Harjumaa Ühistranspordikeskuse poolt välja töötatud skeemide ja nende poolt läbiviidud uuringute baasil, mille alusel on sõlmitud lepingud Harku Vallavalitsusega. Transporditeenust on osutamas avalikud liinid, nn kommertsliinid (marsruuttakso) ja õpilastele õpilasliinid. Valla poolt organiseeritud koolibussiliinid on muudetud avalikeks vallasisesteks liinideks. Probleemiks on õhtune liikumine pärast kella kümnet, näiteks kultuuriüritustele minek ja tagasitulek.

Sellisel juhul on võimalusteks eratranspordi või takso kasutamine.

2.4.5. Tänavavalgustus

Turvatunnet tekitav tänavavalgustus on olemas vaid Vääna-Jõesuu keskuses. Kergliiklusteede ja suuremat kasutust leidvate teede ääres tänavavalgustuse rajamine tõstaks oluliselt turvatunnet ja seeläbi kogu elukvaliteeti.

Tallinn-Klooga maanteele Vääna-Viti tanklast kuni Vääna jõe sillani valgustuse rajamine on valla plaanides. Külaselts on teinud ettepaneku vallavalitsusele rajada valgustus ka Metsavahi, Luige ja Hiie tee. Valgustuse rajamine Naage bussipeatuses ja piirkonnas oleks kohaliku elukeskkonda parandav. Tänavavalgustuse arendamisel on määrava tähtsusega elanikkonna asustustihedus, mis on paikkonnas suur.

2.4.6. Energiavarustus

Tsentraalne energiavarustus on lahendatud elektrienergiaga. Piirkonna elektrivarustust korraldab Eesti Energia Jaotusvõrk OÜ. Piirkonda varustatakse Keila-Joa 35/10kV alajaama Türisalu 10kV liini, Tabasalu 110/10kV alajaama Vääna ja Muraste 10kV liinide kaudu. Piirkonna elektrivarustuse parandamiseks on rajatud Liikva 10kV jaotuspunkt. Arvestades kogu piirkonna kiiret arengut, ei ole olemasolevate liinide läbilaskevõime jätkusuutlik. Perspektiivselt on kavas kanti rajada kõrgepingealajaam. Samas on piirkond tihedalt asustatud, mistõttu uute liinide rajamine on keerukas.

2.4.7. Jäätmekäitlus

Kandi jäätmekäitlus on korraldatud vastavalt Harku valla poolt vastu võetud jäätmekavale. Jäätmehoolduse korraldamiseks on kehtestatud omavalitsuse jäätmehoolduseeskiri, mis käsitleb Harku vallas tekkivate olmejäätmete käitlemist, ohtlike jäätmete, ehitus- ja lammutusjäätmete, tervishoiu- ja veterinaarteenuse jäätmete ning muude omavalitsuse jaoks oluliste jäätmete käitlemise korda. Eeskiri sätestab jäätmeveo piirkonnad, järelevalve ja tervisekaitse nõuded ning sortimisele ja kogumiskohtadele esitatavad nõuded. Vallas on kehtestatud jäätmeveo reeglid. Kandi elanikud juhivad jäätmehoolduseeskirjast, kus on kirjas, kuhu võib omavalitsuse territooriumil eri liiki jäätmed ära anda.

Vääna-Jõesuu kandil puudub oma ohtlike jäätmete sorteerimise jaam, seelised jäätmed saab ära anda Tabasalus või Kumnas. Jäätmevedu korraldab Adelan Prügivedu OÜ.

Seoses sellega, et kandis on väga suur suvitajate osa, on prügivedu lepingute sõlmimise tase madal. Suur probleem on prügi ladestamine teede äärde ja metsa, jäätmete põletamine avamaal, jäätmete panemine võõrasse konteinerisse.

2.4.8. Sotsiaalne infrastruktuur

Sotsiaalse infrastruktuuri arengu eesmärk on tagada elanike põhivajaduste rahuldamine sõltumata nende elukohast, igapäevaste teenuste kättesaadavuse näol, mille koostamisel on aluseks võetud kindel asustusühik ning kindel identiteet ja määratletav territoriaalne suurus. Vald on selliseks territoriaalseks ühikuks liiga suur, küla liiga väike. Sobivaks asustusühikuks on kant ehk paikkond. Vallas on eristatud 8 paikkonda. Vääna-Jõesuu keskuseks on olnud pidevalt suvituskasutus, kaubanduse ja turu keskus, olnud kolhoosi keskuseks ja siin on ka busside lõpp-peatus.

Vastavalt Harju Maakonnaplaneeringu teemaplaneeringule „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur“ on Vääna-Jõesuu kant määratletud kui linnalähedane kant (LK), mille keskuseks on Vääna-Jõesuu. Linnalähedase kandi põhitunnused on järgmised:

- -asub linnaregioonis;
- -on olnud kollektiivmajandi osakonnakeskuse staatusega koos selle lähitagamaaga;
- -rahvaarv on aastakümnete vältel olnud stabiilne ja mõnevõrra vähenenud, viimase valglinnastumise protsessiga kasvanud;
- -esindatud on vaid mõned igapäevastest teenustest – kauplused;
- -kant ei ole teeninduskeskuseks teistele kantidele;
- -suur osa inimesi käib tööle keskuslinnadesse.

Tänaste arusaamade juures ja paikkonna vajadusi arvestades peaks olema Vääna-Jõesuu kandi sotsiaalse infrastruktuuri väljaarendamise vajadused tulevikus järgmised:

1. Kandil peaks olema oma keskus, kus oleks võimalik korraldada erinevaid üritusi, koolitusi ja veeta kultuurset vaba aega.
2. Kandis peaks olema kandi vajadusi rahuldav lasteaed-alkkool, kus lastel oleks võimalus saada ka muusikalist ning kunstialast algharidust.
3. Kandis peaks olema spordirajatisi ja –väljakuid võimaldamaks sportimiseks
4. Õpilasteveo parandamiseks tuleks vallavalitsusel leida võimalus õpilastele kasutada ka kommertsliine
5. Tuleks leida võimalusi lisada öhtusel ajal ühistranspordi liine.
6. Vääna-Jõesuu rand peaks olema üldkasutatav korrastatud rand, mille eesmärk võiks olla sinilipu-staatuse taotlemine

3. KANDI VANUSEGRUPPIDE VAJADUSED TÄNA

3.1. Lapsed ja noored.

Eelkooliealisi lapsi elab kandis 130, kuni 7 - 12 aastaseid 80 ning 13 – 18 aastaseid samuti 80. Kuid kandis ei ole ühtegi lasteaeda, lasteaed-alkkooli, huvikeskust, rääkimata küla- või noortekeskusest. Lähimaks asutuseks on Vääna mõisas asuv lasteaed-alkkool, mille võimalused on juba täna kitsaks jäämas. Laste osakaal aga kasvab siinsetes piirkondades hetkel kiiresti seoses suvilate ümberehitamisega eramuteks ning piirkonda planeeritavate kortereramutega. Piirkonnas puudub ka alternatiivne lastehooldusteenuse pakkuja võrgustik. Tulevikus on vaja rajada uus lasteaed Vääna-Jõesuu, Viti või Suurupi kanti. (vt Joonis 4 ja selgitused lk 14).

3.2. Lapsevanemad.

Suureks probleemiks lisaks lasteaia – alkooli puudumine kodukohas, on ka laste vaba aja veetmise küsimus, laste treeningutest ja ringitöödest osavõtu võimaluse puudumine kodu lähedal, näiteks kandikeskuses. Lapsevanematel on küll võimalus kasutada naabruses asuva Vääna Külakoja teenuseid (huvitegevus) ja osaleda selle tegevustes, kuid ühistransport Vääna kanti puudub ning lastel ei ole võimalik vanemate töö ajal sinna pääseda. Plaanipäraseid üritusi ja tegevusi siinses kandis ei ole täna organiseeritud. Vaba aja veetmise võimalused praktiliselt puuduvad. Suur lootus olukorra parandamiseks lasub Hiie tänava spordiväljaku ja sellel asuva hoone kasutamisele võtmisega tulevikus piirkonna keskusena.

3.3. Noored ja noored pered.

Viimase viie aastaga on kandi elanike arv pea kahekordistunud (2005 – 660 elanikku, 2010 – 1120 elanikku). Piirkonna elanikest enam kui kolmandik (36%) moodustavad kuni 26 aastased lapsed ja noored, kuid puuduvad igasugused vaba aja veetmise võimalused. Kandi esmaseks vajaduseks on välja ehitada kohalik kandikeskus, mis pakuks erinevaid vaba aja veetmise võimalusi mitte ainult lastele vaid ka noortele ja täiskasvanuile. Keskuse puudumine on ka suureks takistuseks noorte perede lõimumisel kohaliku elukeskkonda, noored inimesed ei tunne üksteist. Lõimumise üheks väljundiks on kohalik koostegemise tahe ja võimalused, mida saab organiseerida läbi erinevate teenuste kohapeal. Puudub ka igapäevaeluks vajalik avalik infrastruktuur, lasteaed-alkkool. Igapäevased kultuuriteenused piirkonnas puuduvad. Kandis on töökohtade- ja erialade vähesus, noored otsivad tööd mujalt.

3.4. Tööelised inimesed.

Tööelisi täiskasvanuid elab piirkonnas ametlikel andmetel üle 700. Kuid kuna kant on väljakujunenud puhkepiirkonnana ja puudub ka soodne transpordivõrgustik, ei ole siinses piirkonnas ettevõtlus arenenud. Väikeettevõtlust on küll rohkelt registreeritud, kuid töökohtade hulk kohapeal on minimaalne, töökohtade puudumine kohapeal on suureks probleemiks. Põhiosa täiskasvanutest käib tööl Tallinnas või naabervaldades ning kandi

põhiliseks sotsiaalseks funktsiooniks on „magala“. Väga palju kulutatakse aega tööle ja koju sõiduks, mis omakorda ei võimalda kohaliku elu korraldamisel aktiivselt kaasa lüüa. Samas puudub ka töökohtade kohapealsete vajaduste kaardistus, sh väikeettevõtluse arendamise eeliste analüüs. Kogukonnateenuste uuringu puudumisel on raske alustada üksiküritajana kohapeal, pigem oleks esmaseks võimaluseks läbi õpikodade ja –tubade ühistegevuse alustamine ainuõige algus.

3.5. Pensionärid

Pensionärid moodustavad täna kandi elanike arvust 10%, kuid selle inimrühma osakaal suureneb pidevalt. Sotsiaalse infrastruktuuri olemasolu kohapeal puudub, arstiabi on kaugel, ühistransport ebakorrapärane, koduteenuste kvaliteet on madal või puudub üldse, rääkimata vanadekodust või sotsiaalkeskusest.

3.6. Kohalikud ettevõtjad

Piirkonnas on registreeritud küll palju ettevõtteid, millede põhiliseks ettevõtluse vormiks on väikeettevõtlus või mittetulunduslik tegevus. Kuid firmade tegevus toimib mujal, kohalik pakkumine puudub ning kohapealne tootmine praktiliselt puudub. On siiski asutusi ja ettevõtjaid, kes pakuvad sotsiaalseid või vahendusteenust. Kuna kandikeskus asub mere ääres, oleks tuleviku suurimateks võimaluseks ettevõtluses arendamisel erinevate turismi- ja puhkemajandusteenuste pakkumine, mille potentsiaali täna ei kasutata või ei osata kasutada. Vajalik oleks vastavate turu-uuringud läbiviimine ja koostöövõrgustiku välja arendamine. Aastaringseks ettevõtluse arendamise vormiks piirkonnas oleks käsitöökodade loomine ja pereettevõtlus, mis looks piirkonda uusi töökohti.

3.7. Kandi arendajad.

Põhilised arendajad on suvilapiirkondade elanikud, kes on oma suvilatest välja ehitanud elamud aastaringseks elamiseks. Väljastpoolt kanti arendajate osakaal on väike ega muuda Vääna-Jõesuu kandi põhilist arengumustrit. Kuna tegemist on tiheasustusliku kandikeskusega ja selle ümber hajaasustusega, siis peab elamuareng ning kogu infrastruktuur olema tasakaalustatud, kooskõlas kandi üldise arenguga ning lähtuma antud arengukavast ja valla poolt vastu võetud üldplaneeringu põhimõtetest, et säiliks looduslähedane elukeskkond tulevastele põlvedele.

4. VÄÄNA-JÕESUU KANDI ARENGUVISIOON JA TULEVIKUPILT

Vääna-Jõesuu kandi moto: „Kodu lävepakust algab kõik, vaata sellest kaugemale!”

Vääna-Jõesuu kandi elanikud tunnevad üksteist, on aktiivsed, teotahtelised, arenemisvõimelised, sõbralikud, teisi kogukonna liikmeid toetavad ja nende tõekspidamisi austavad kodukoha patrioodid, kes hindavad looduslikku keskkonda, kuhu nad on rajanud oma kodu.

Kandi visioon.

Piirkonnas elavad inimesed, kellel on tugev kogukonnatunne. Kandil on oma sotsiaalse infrastruktuuri arengukava, mille alusel on välja arendatud tasakaalustatult ja hästi planeeritud elukeskkond.

Kandi missioon.

Kohaliku elukeskkonna ja infrastruktuuri jätkusuutlik arendamine ning kogukonna liikmete omaalgatuse toetamine viisil, mis aitab kaasa loodusesekkkonna säilimisele senises liigirikkuses ning mille tulemusena kasvab elanikkonna ühtekuuluvustunne, kujuneb välja ajalooline pärand ning mis muudab meie kandi aina paremaks meie järeltulevatele põlvkondadele.

4.1. Elupaik.

Vääna-Jõesuu on kodukant inimestele, kes hoolivad puhtast loodusest ja korrastatud mererannast, oma kaunist ja hästi hoolitsetud kodust ning kus kasvab palju lapsi. Inimeste eluks vajalikud tingimused on kooskõlas looduse poolt pakutavate võimalustega. Piirkond on tuntud hea elukeskkonna ja loodussõbraliku turismpiirkonnana, kus on olemas erinevad võimalused vaba aja veetmiseks ja puhkamiseks. Suveperioodil on põhiliseks tegevuseks puhkemajanduse teenuste pakkumine mereranna piirkonnas. Elukorralduses väärtustatakse läbimõeldud tiheasustuse põhimõtteid ja hajaasustuse olemasolu, au sees on kultuuri- ja ajalooäärtused. Kandi elanikud on omaks võtnud uued noored pered, kes on integreeritud kogukonna tegemistesse. Elanikud on tugeva kodukandi tunnetusega ning osalevad aktiivselt küla, kandi ja valla elu kujundamisel.

Vaatamisväärsused ja ajaloomälestised on kaardistatud ja korrastatud. Traditsioonid on uuesti ellu kutsutud ja neid säilitatakse tulevastele põlvedele. Noored tahavad pärast õpinguid tulla tagasi oma kodukanti ja alustada oma ettevõtlusega.

Piirkonnas toimub aastaringelt, eriti aga suvel, erinevaid üritusi ning kultuurisündmusi, väärtustatakse mere olemasolu. Turismitooted ja väikeettevõtlus pakuvad häid ja konkurentsivõimelisi teenuseid nii kohalikele elanikkonnale kui turistidele. Kandis on piisavalt töökohti, välja on arendatud kaugtöövõrgustik. Väikeettevõtlus on peamiselt orienteeritud mitmekesise aktiivse vaba aja veetmise ja puhketeenuste pakkumisele.

Välja on ehitatud piirkonna vajadusi rahuldav sotsiaalne infrastruktuur. Tagatud on konkurentsivõimeline koolieelne- ja põhiharidus. On olemas mitmekesised võimalused noorte huvitegevuseks. Piirkonna kultuuri- ja spordielu on elav, elanikud on kaasatud seltside ja klubide tegevusse. Elanikele on tagatud turvalisus läbi naabervälve piirkondade. Vanureid ja

erivajadustega inimesi aitab valla poolt organiseeritud heal tasemel hoolekandesüsteem, kus on suur roll kolmanda sektori organisatsioonide kaasatusel. Kogukonnateenus on organiseeritud koostöös vallaga.

Ühistranspordikorraldus vastab piirkonna elanike vajadustele. Nõudlusele vastav transpordikorraldus ning asfaldi- ja kruusakattega teede hea kvaliteet on suurendanud inimeste mobiilsust ja rahulolu. Kättesaadavad on kaasaegsed telekommunikatsiooniteenused, mis võimaldavad kaugtööd. Välja on ehitatud vastavalt keskkonnanõuetele tsentraalne puhastusseadmete võrgustik mis katab ära kogu kandi vajadused.

4.2. Loodus.

Piirkonna tähtsamaks väärtuseks on meri ja rannajoon. Miljööväärtuslikud piirkonnad on kaardistatud ning neid hooldatakse järelpidavalt. Maastiku üldilme on heakorrastatud ja kaunid maastikuvaated on avatud. Inimtegevus on loodust säästev ja keskkonna bioloogilise mitmekesisuse säilimine on tagatud. Piirkonna suurimaks rikkuseks on puhas loodus ja kaunis mererand, omanäoline kultuur ja traditsiooniline põhjaeestlaslik elulaad. Kandi prügimajandus on range kontrolli all.

4.3. Infrastruktuur.

Infrastruktuur peab vastama valla poolt vastu võetud erinevatele infrastruktuuri arengukavadele ja planeeringutele. Põhiliseks eesmärgiks on infrastruktuuri vastavus elanikkonna vajadustele, piirkonna arengule ja keskkonna säästlikkusele. Tähtsaim tegevus on tsentraalse kanalisatsiooni rajamine.

4.4. Teenused.

Kandi keskuses on hästitoimiv seltsimaja, kus toimub aktiivne seltsielu, pakutakse erinevaid teenuseid ja koolitusi, toimivad erineva õpi- ja kästöökojad, lastel ja noortel on võimalus veeta vaba aega kodu lähedal. Vääna-Jõesuu mererand on heakorrastatud ja seal on võimalik suveperioodil hästi puhata ja veeta vaba aega nii kohalikel elanikel kui turistidel. „Vetepäästkeskuses“ pakutakse erinevaid vaba aja veetmise teenuseid, saab laenutada erinevaid ranna ja meresporti vahendeid. Noortele on loodud head kohapealsed sportimistingimused. Esmavajadusteks vajalikud teenused on kättesaadavad kohapeal ja vastavad tänapäeva nõuetele. Kogukond on ühtne ja teineteist toetav.

4.5. Paikkonna planeerimise ja maakasutuse põhimõtted.

Paikkonna tuleviku planeerimine peab olema kooskõlastatud kandi elanikkonnaga ning vastama nende vajadustele ja põhjendatud ettepanekutele. Lähtutakse looduslähedase ja ajalooliselt väljakujunenud paikkonna elukeskkonna säilitamise vajadustest, kus kandikeskuseks on Vääna-Jõesuu küla. Kandi maakasutuse täpsem kirjeldus peaks olema sätestatud kandi maakasutuse teemaplaneeringus. Uute elamualade rajamisel järgitakse vallas kehtiva ehitusmääruse nõudeid kandis.

Hajaasustusega külates on elamumaade paiknemine mitte tihedamini kui üks elamu 2 ha kohta või majade kaugus teineteisest rohkem kui 100 m.

Vääna-Jõesuu kandi arengukava on üks kindel osa Harku valla üldplaneeringu koostamise protsessist.

Paikkonna uute planeeringute vastuvõtmisele Harku valla Volikogu poolt peab eelnema avalik väljapanek ja arutelu Vääna-Jõesuu elanikkonnaga, kust saavad osa võtta kõik Vääna-Jõesuu kandi asjast huvitatud elanikud.

Uute arendus- ja elamupiirkondade planeerimisel tuleb arvestada paikkonna arhitektuuri- ja ehituspoliitika põhimõtetega ja harmoonilise maastikukujundusega.

Tiheasustuspiirkond saab areneda vaid tänasel Vääna-Jõesuu ja Viti külade suvilate piiralal.

4.6. Kandi tulevikupilt.

Vääna-Jõesuu kant on turvaline elupaik, kus on palju aktiivseid elanikke, kodanikeühendusi ja –organisatsioone, kes vabatahtlikult on nõus kaasa lööma oma kodukandi ja kogu valla elu edendamisel.

Avalik-, äri- ja mittetulundussektor on vastastikku hästi informeeritud, neil on valmisolek koostööks oma kandi heaolu arendamisel ja kodanikeühiskonna tugevdamisel kandis.

Kodanikeühenduste toetamine ja kandi areng koostöös vallaga on süsteemne, põhinedes uuringutele, kogukonna vajadustele ning kodaniku teadmistele ja kogemustele.

Kodukant on heakorrastatud ja toimiv elukeskkond kõigile vanusgruppidele kus esmavajaduse teenused on kättesaadavad ja kvaliteetsed, töökohti on piisavalt ja elanikud on oma eluga rahul .

5. ARENGUEELISTUSED JA EESMÄRGID

5.1. Arengueelistus 1: KANDI KOOSTÖÖ

Vääna-Jõesuu kant koosneb kolmest külast: Naage, Vääna-Jõesuu ja Viti küladest, kus on hetkel tegutsemas vaid kolm MTÜ-d. Vääna-Jõesuu Külaselts, mille põhieesmärgiks on kandi järjepidev ja plaanipärane arendamine, Kukurumäe Ratsatalu, mille põhieesmärgiks on noorte vaba aja veetmise võimaluste parandamine läbi ratsaspordi propageerimise ja ratsateraapia teenuste pakkumise puuetega inimestele, sh lastele ning Rahvuslikud Meened MTÜ, mille tegevusest seni täpsem info puudub.

Tänases situatsioonis, kus kandi puuduvad esmavajadusi rahuldavad avalikud teenused, puuduvad vastavad ettevõtted ja organisatsioonid ning puudub valla asutuste võrgustik, peavad ja tõenäoliselt ka tunnevad kandi koostöövajadusi kõige paremini vabaihenduslikud organisatsioonid, kes siin täna juba tegutsevad. Igäühel neist peaks välja kujunema oma kindel tegevusvaldkond, millel on oluline roll kodukandi arengus.

Kandi külates ei ole valitud külavanemaid vaid on panustatud vabaihenduste koostööle. Vajalik on luua kandi vabaihenduste koostöövõrgustik, kes esindab kanti avaliku elu küsimustes koostöös vallavalitsusega. Arengukava tegemise käigus on koos käinud kandi aktivistid ja arendanud tõhusat koostööd nii kandi elanike ja naaberkandi ühenduste vahel kui ka vallaga. Vääna-Jõesuu kandi tasakaalustatud ja igakülgse arengu toimumiseks on vajalik elanikkonna vahelise keskustelu toimumine, parimate kompromisside leidmine, kokkulepete sõlmimine erinevate huvigruppide vahel ning ühiste otsuste vastu võtmine.

Eesmärk 1: Parema koostöö- ja teabevõrgustiku loomine kandi elanikkonna vahel.

Arengunäitajad:

1. On olemas aktiivsed küla- ja kandiliidrid.
2. Külaseltsi interneti kodulehel on avatud foorum.
3. Külaseltsil on oma erinevad infokandjad.
4. Kandi teave on kajastatud valla lehes.
5. On toimunud kogukonna ühisüritused vastavalt tegevuskavale.
6. Muukeelsete kogukondade lõimumine on rakendunud.

Tegevused:

1. Kandi teabe edastamise vormid on laialdaselt teada ja kinnitatud üldkoosoleku poolt.
2. Uute liikmete kaasamine kandiliikumisse.
3. Külaseltsi kodulehel avatakse foorum kandi probleemide arutamiseks.
4. Koostakse Külaseltsi infovoldik koos iga-aastase ürituste kalendriga.
5. Vähemalt viis korda aastas kajastatakse kandi tegevust valla lehes, kandi rubriigis.
6. Talgud, laadad, tähtpäevade tähistamine, huviringid iga eale, seltsi- ja teemaõhtud, õppereisid, koolitused ja arutelud toimuvad vastavalt iga-aastasele tegevuskavale.

Eesmärk 2: Kandi külade elanikkonna huvidest lähtuva vabaihenduste koostöövõrgustiku loomine.

Arengunäitajad:

1. Külaseltsil on üldkoosoleku poolt kinnitatud iga-aastane tegevuskava ja rahalised vahendid arengukava elluviimiseks.

2. Igal külal on Seltsi juhatuses oma esindaja .
3. Elanikkond on aktiivselt sekkunud kohaliku elu korraldusse ja teinud ettepanekuid kandi elu-olu parendamiseks.
4. Kandi tegutsevate vabaihenduste liikmete arv on suurenenud ning on loodud uusi vabaihendusi.
5. Ühistegevus on muutunud populaarseks.

Tegevused:

1. Vähemalt 1x aastas toimub Külaseltsi juhatuse aruandlus üldkoosoleku ees.
2. Seltsi juhatuse funktsioonid ja kohustused vaadatakse üle ja muudetakse vastavalt vajadusele.
3. Toimuvad kandi arengut ja probleeme käsitlevad regulaarsed mõttetalgud ja koosolekud.
4. Tehakse koostööd teiste kantide ja katusorganisatsioonidega.

Eesmärk 3: Koostöö kandi ja KOV vahel.

Arengunäitajad:

1. Valla üldplaneeringu koostamisel on arvestatud kandi elanikkonna vajadustega.
2. Kandi teemaplaneering on kehtestatud ja vastu võetud.
3. Kandi Arengukava on vallavalitsuse poolt kinnitatud.
4. Kogukonna esindajate ettepanekud kajastuvad KOV arengukavas ja tegevuskavades.
5. On toimunud ühised ettevõtmised valla asutustega (koolide, lasteaedade, kultuuri- ja noorsookeskustega).

Tegevused:

1. Seltsi liikmed on kaasatud erinevatesse vallavalitsuse poolt algatatud tööühendustesse.
2. Toimuvad regulaarsed kohtumised kandi esinduse ja KOV vahel, kus esitatakse ja selgitatakse omapoolsed seisukohti.
3. Viiakse läbi erinevaid arendusprojekte ja koolitusi.
4. Korraldatakse erinevaid mõttetalgud.
5. Kandi elanikkond, sh lapsed ja noored, osalevad ülevallalistes ettevõtmistes, Selts osaleb nende korraldamises.
6. Seltsi tegevuskavas on kajastatud ühised ettevõtmised vallaga.
7. Osaletakse erinevates rahvusvahelistes programmides, mille tegevused vastastikku koostööstatakse.

Eesmärk 4: Kandi arengut soodustava koostöövõrgustiku laiendamine

Arengunäitajad:

1. On toimunud ühised ettevõtmised teiste kantide kohalike ühingute ja ettevõtetega.
2. On toimunud lõimimine külaliikumist edendavate katusorganisatsioonidega.
3. On loodud rahvusvahelised sidemed kodukandiliikumist edendavate organisatsioonidega.

Tegevused:

1. Osaletakse erinevate ühisürituste organiseerimisel ja läbiviimisel.
2. Võetakse osa erinevatest kandiliikumist edendavate organisatsioonide tööst.
3. Viiakse läbi ühisüritusi ja arenguseminare teiste külaseltside ja kandi esindustega vallast ja väljaspool valda.

Eesmärk 5: Püirkonna ajaloo uurimine ja jäädvustamine

Arengunäitajad:

1. On loodud kodukandi ajaloouurijate töörühm, kes koostöös Harku Valla Ajaloo Sõprade Seltsiga on koostanud tegevuskava kandi ajaloo jäädvustamiseks tulevastele põlvedele.

Tegevused:

1. Moodustatakse kandi kodu-uurijate töörühm.
2. Viiakse läbi eaka põliselanikkonna küsitlemised, toimub materjalide kogumine ja analüüsimine.
3. Materjalide avaldamine (internetis või trükisena).
4. Muuseumi rajamine Väana tall-tõllakuuri projekti raames.

Eesmärk 6: Kandi sümboolika käsiraamatu koostamine

Arengunäitajad:

1. On olemas kandi sümboolika käsiraamat.

Tegevused:

1. Luuakse vastav töörühm, kes töötab välja kandi sümboolika.
2. Käsiraamatu koostamine ja selle kasutuselevõtt.

5.2. Arengueelistus 2: ETTEVÕTLUS JA TÖÖKOHAD

Väana-Jõesuu kandis on läbi aegade tegeletud puhkemajandusega, mis on ajalooliselt toonud siia kokku palju kultuuri- ja loomeinimesi, tänu kellele on ka antud piirkond arenenud. Piirkonnas on olnud populaarne ka maaharimine, mis on hoidnud siinseid maid korras. Nõukogude perioodil on piirkonnast kujundatud suvilapiirkond, mis täna oma infrastruktuuriga on jäänud jalgu kohalikule arengule. Kohalikke ettevõtteid on kandis vähe, põhilised ettevõtjad on väikeettevõtjad. Kogu kaup realiseeritakse kaugemal, piirkondlik turg puudub. Põhiliseks ettevõtluse arendamise võimaluseks on töökohtade loomine kohapeal. Linnalähedase puhkepiirkonna esmaseks võimaluseks oleks vastavate turismiteenuste väljaarendamine ning uute innovaatiliste töökohtade loomine. Traditsioonilise looduslähedase elukeskkonna säilitamine ettevõtluse arendamisel on võimalik vaid juhul kui piirkonnas hakkatakse arendama turismiettevõtlust. Väana-Jõesuu kandis on mitmeid looduslikke vaatamisväärsusi ja ajaloolisi rajatisi, mida oleks võimalik kasutada rahvusvahelise turismialase ettevõtluse edendamisel.

Kohapealne inimressurss võimaldaks antud valdkonnaga asuda tegelema juhul kui on loodud selleks võimalused.

Eesmärk 1: Kaasa aidata kohalikku väikeettevõtlust soodustavate tingimuste tekkele ja arengule, olemasoleva säilitamisele.

Arengunäitajad:

1. On kaardistatud kandi ettevõtlus, sh turismiettevõtete vajadus.
2. On läbi viidud turu-uuring kohaliku turustraditsiooni loomiseks.
3. On vahendatud edukaks ettevõtluseks vajalikku oskusteavet.
4. On kaasatud väikeettevõtjaid kandi arendustegevusse.
5. On kajastatud vastav info ja propageeritud säästliku tarbimise põhimõtteid.

Tegevused:

1. Luuakse laiapõhjaline koostöövõrgustik.
2. Küsitluse läbiviimine, vajaduste kaardistamine.
3. Külakoja kodulehel on vastav rubriik.

4. Toimuvad infopäevad ja koolitused.

Eesmärk 2: Turisminduse loomisele kaasaaitamine projektipõhiste tegevuste abil.

Arengunäitajad:

1. On koostatud kandi turismiteenuste vajaduste ja võimaluste strateegia.
2. On läbi viidud turismindust arendavaid projektipõhiseid ettevõtmisi.
3. Loodud on tingimused turismi edendamiseks piirkonnas.

Tegevused:

1. Kohalikud liidrid ja ettevõtjad koostavad turisminduse vajadusi ja võimalusi kajastava tegevusplaani.
2. Osaletakse läbi Seltsi erinevates riiklikes ja rahvusvahelistes projektides.
3. Korraldatakse vähemalt kaks suurüritust, mis propageeriks turismiteenuseid kandis.

Eesmärk 3. Kaasa aidata töökohtade loomisele piirkonnas.

Arengunäitajad:

1. Kandi inimeste tööhõive omas kandis on kasvanud.
2. Loodud on juurde uusi väikeettevõtteid.
3. Kaugtöökohtade loomine on kandi üheks prioriteediks.

Tegevused:

1. Olemasoleva tööhõive olukorra kaardistamine.
2. Uute töökohtade loomisel kohalike elanike eelistamine.
3. Ettevõtlusele vajalike planeeringute soosimine.

5.3. Arengueelistus 3: ELAMISVÄÄRNE KESKKOND

Kandi kõige suuremaks probleemiks on halb sotsiaalne ja füüsiline infrastruktuur, mis takistab piirkonna normaalset arengut. Kuna tegemist on endise suvilapiirkonnaga, siis kandi keskusel puuduvad detailplaneeringud, mis aitaksid arendada kanti kui tervikut. Teedevõrgustik ja kanalisatsiooni toimimine on mitterahuldav. Kandis puuduvad lasteaed ja kool, väljaarendamata on muud elanikkonnale vajalikud esmatasandi teenused. Puudub kandikeskus. Piirkonna omapäraks ja tõmbeks on kaunis loodus ja mererand ning kindlasti kultuuripärand. Omaette väärtuseks on siinsed elanikud, kel on huvi ja motivatsiooni oma kodukandi nimel vaeva näha. Meie ühiseks ülesandeks on kaitsta, hoida ja arendada oma kandi kultuuri, traditsioone ja looduskeskkonda, et oleks turvaline ja mõnus siin elada ka tulevastel põlvedel. Tuleb säilitada traditsiooniline elamisviis kaasaegsemal tasemel valglinnastumise tingimustes.

Vääna-Jõesuu kant vajab oma „brändi“, mille kaudu väärtustada ja reklaamida oma kodukanti.

Eesmärk 1: Ladusalt toimiva ja kandi vajadustele vastava sotsiaalse infrastruktuuri olemasolu.

Arengunäitajad:

1. On tõusnud elanikkonna rahulolu kandi sotsiaalsete infrastruktuuri ja pakutavate teenustega, välja on ehitatud kandikeskus.
2. On olemas hästi toimiv tsentraalne kanalisatsiooni võrgustik.
3. Kandikeskusel on olemas suvila-alade ühtne detailplaneering.
4. Kandi kõrvalteed on korras ja regulaarselt hooldatud.

5. On olemas valgustatud teedevõrk.
6. Kandi on olemas erateenuste võrk (n: post, perearst, kauplus, kohvik).
7. On alustatud lasteaia planeerimisega.

Tegevused:

1. Koostöös valla ja maaomanikega viiakse läbi üldine detailplaneering kandi keskuse suvilate piirkonnas.
2. Koostöös vallaga koostatakse ja rajatakse kandi tsentraalne kanalisatsiooni projekt.
3. Toimub sotsiaalsete vajaduste kaardistamine koostöös vastavate teenuste pakkujatega.
4. Koostöös vallaga koostatakse supelranna arengukava ja kaardistatakse vastavate teenuste võrgustiku vajadus.
5. Väikeettevõtjate ja KOV-ga koostöö tegemine erateenuste võrgu arendamise osas.
6. Lasteaia vajaduste kaardistamine. Koostöö vallaga, kandi seisukohtade esitamine.

Eesmärk 2: Piirkonnas on tagatud heakord ja turvalisus

Arengunäitajad:

1. Liiklus kanti läbivatel riiklikel maanteedel on ohutum.
2. Kandi on loodud naabrivalve süsteem.
3. Kant on heakorrastatud ja jätab hea mulje, sh rand ja selle ümbrus (elanike küsitlus).
4. Välja on töötatud kriisisituatsioonis käitumise plaan.

Tegevused:

1. Koostöö valla ja Maanteeametiga, kandi seisukohtade esitamine ohutusest kanti läbivatel riiklikel maanteedel.
2. Sõlmida kokkulepe valla naabrivalve süsteemiga, tegevuste käivitamine.
3. Hoogtööpäevade korraldamine, märgukirjad, tublimate tunnustamine, koostöö vallaga.
4. Koolituste läbiviimine (päästeamet, politsei, tuletõrje, naabrivalve).

Eesmärk 3: Lastele ja noortele on tagatud hariduse kättesaadavus

Arengunäitajad:

1. On olemas piirkonda teenindav kool ja lasteaed, millede areng on järjepidev ja vastab elanikkonna vajadustele.
2. Piirkonnas on tagatud lastehoid.
3. Korraldatud on õpilaste transport.

Tegevused:

1. Piirkonda teenindava lasteaia vajaduste väljaselgitamine ja uue lasteaia planeerimine koostöös vallaga.
2. Lastehoidu puudutava info kogumine ja vastava teenuse käivitamine.
3. Koostöös vallaga optimaalsete lahenduste leidmine kandikeskuse sisetranspordi paremaks korraldamiseks

Eesmärk 4: Mitmekülgsed vabaaja veetmise võimaluste olemasolu.

Arengunäitajad:

1. Elanikkonnal, sh lastel ja noortel on võimalus veeta kandikeskselt vaba aega.
2. On võetud osa valla teiste keskuste üritustest.
3. On loodud kandi matkaradade ja metsateede võrgustik.

4. Osaletakse EL poolt rahastatavates projektides.

Tegevused:

1. Talgud, laadad, tähtpäevade tähistamine, huviringid iga eale, seltsi- ja teemaõhtud, õppereisid, koolitused ja arutelud toimuvad vastavalt iga-aastasele tegevuskavale.
2. Külakoja eestvedamisel osaletakse teiste keskuste tegevuses (vt koostöö).
3. Kaardistatakse olemasolev olukord matkaradadest ja metsateedest, vastava võrgustikulahenduse koostamine.
4. Peeter Suure merekindluse Viti positsioonide matkaraja välja ehitamine ja viidastamine.
5. Heakorrastatakse rand ja selle ümbruse parklad.

Eesmärk 5: Eluterve keskkonna säilitamine.

Arengunäitajad:

1. Kaitstakse põhimõtet, et kandi asustumusmuster peab säilima juba ajalooliselt väljakujunenud põhimõtete järgi.
2. Järgitakse Harju maakonna teemaplaneeringute seisukohti.

Tegevused:

1. Oma seisukohtade esitamine ja pidev koostöö vallaga uue ÜP koostamisel.
2. Tehakse koostööd vallaga ja erinevate riiklike asutustega.

6. ARENGUKAVA JÄLGIMINE JA HINDAMINE

Vääna-Jõesuu kandi arengu eesmärgid ja arengunäitajad on esitatud tabeli kujul, kus iga tegevuse juures on toodud eesmärk, tulemuse mõõtmise kriteeriumid, rahaline maksumus ja vastutaja.

Arengukava jälgib ja hindab Vääna-Jõesuu kandi Vääna Jõesuu Külaseltsi juhatus, kes valmistab ette ja täidab vastava arengukava hindamislehe. Juhatuse esimees esitab iga-aastaselt aastakoosolekul täidetud hindamislehed Külaseltsi liikmetele ja kandi elanikele hindamiseks. Arengukava täitmise ja tegevuste tulemuste põhjal koostatakse Vääna Jõesuu Külaseltsi aastaaruanne, millega saab tutvuda Külaseltsi koduleheküljel.

Arengukava on aluseks koostööle Harku Vallavalitsuse ja volikoguga.

Arengukava on kinnitatud 16. mail 2010 toimunud Vääna Jõesuu Külaseltsi üldkoosolekul.

KANDI ARENGUEELISED JA TEGEVUSVALDKONNAD

Välistegurid Sisetegurid	Võimalused/Vajadused 1. Multifunktsionaalse külakeskuse ehitus 2. Turvalise ja kvaliteetse elukeskkonna loomine. 3. Külaplatside ja mänguväljakute rajamine küladesse 4. Lasteaia ehitus 5. Mitmekülgsete huviringide võrgustiku loomine, noorsootöö. 6. Valla avaliku teeniduspunkti loomine (sh konstaabli punkt, avalik saun) 7. Perearsti praksise loomine, toetamine. 8. Rekreatsioonikeskuse/turismiinfopunkti rajamine- 9. Matka-, suusa- ja ATV radade rajamine. 10. Ranna arendamine puhkealaks (korrastamine, rannahoone, lautri silla, autoparkla ehitus) 11. Kvaliteetse ja kultuurse teenindustaseme juurutamine kaubandus- ja toitlustusettevõtetes, omanäolise turu juurutamine. 12. Pärandkultuuri ja muinsuskaitseobjektide tähistamine, viidamajanduse korrastamine. 13. Kasside ja koerte treeningplatis ja jalutusraja rajamine. 14. Piirkonna tegevuskava väljatöötamine ja kinnitamine kandi arendamiseks. 15. Pidev teede korrashoid, kergliiklusteede võrgustiku loomine 16. Tänavavalgustuse olemasolu. 17. Aiandusühistutele ja kooperatiividele detailplaneeringute koostamine ja kinnitamine 18. Ühineda vallas toimiva naabervälve süsteemiga. 19. Külaseltside koostöö vajadus läbi efektiivse külavõrgu infosüsteemi 20. Avaliku internetipunkti loomine 21. Bussiliikluse korraldamine vastavalt sesoonsusele ja liigendamise. 22. Korraliku ja tänapäevase tehnilise infrastruktuuri väljaehitamine eriti kanalisatsioon ja vesi.	Ohud 1. Inimressursside vähene kaasatus 2. Suvitajate ja muukeelse kogukonna mittekaasamine piirkonna arengusse. 3. Materiaalsete ressursside puudumine. 4. „Sädeinimeste“ väsimine ja motivatsiooni kadumine. 5. Harku valla huvipuudus koostööks ja suur bürokraatia asjaajamisel, vald ei võta partnerina. 6. Valla ääreala staatuse süvenemine, infopuudus 7. Poliitilised ohud 8. Kaootiline arendustegevus. 9. Keskkonna reostuse võimalik oht nii merel kui maal. 10. Madal alg- ja põhihariduse kvaliteet ja kättesaadavus kandis. 11. Nõrk koostöö maaomanikega ja vabade maade puudumine piirkonnas. 12. Tallinna lähedus. 13. Naaberkantide areng on parem ja tugevam. 14. Külma merevesi ja kõva tuul, jõe reostus.
Tugevused 1. Ilus ja puhas loodus, pikk mererand, jõgi, põlismets. 2. Suur arengupotentsiaal koos heade rekreatsiooni võimalustega. 3. Elab palju inimesi, kelle kodanikuaktiivsus kasvab pidevalt. 4. Noored perekonnad on rajanud piirkonda oma kodu, elanikkond kasvab.	Tegevused mille abil saab uusi võimalusi rakendada I Elukeskkonna parendamine ja uuendamine 1. sots infra – lasteaed, külakeskus, spordiväljakud, kaubandus 2. maj infra – valgustus, kergliiklusteed, vesi ja kanalisatsioon, avalikud parklad, transport 3. Kandi tiheasustuse teemaplaneering	Tegevused mille abil saab ohte vältida 1. Vastuvõetud arengukava plaanipärane järgimine. 2. Elanikkonna järjepidev informeeritus 3. Vastastikune koostöö vallavalitsusega, elanikkonnaga jt ametkondadega 4. Infovahetus 5. Kandi elanikkonnaga meeskonnatöö tugevdamine

5. Pealinna lähedus, hea (paras) kaugus Tallinnast. 6. Ajaloolised vaatamisväärsused, sh PSM kaitserajatised. 7. Tõlinõmme raba, pankrannik koos RMK puhkeplatside ja linnuvaatlustorniga. 8. Kukrumäe ratsatalu, mille ratsateraapia on vabariiklikul tasandil tunnustatud. 9. Ajalooline järjepidevus kunstiinimeste puhkepiirkonnana. 10. Koostöö naaberkantide ja küladega on tõhus ja pidevalt arenev 11. Alustatud on tehnilise infrastruktuuri projekteerimisega. 12. Vald on arenemisvõimeline ja majanduslikult tugev, hea koostöötahe vallaga 13. Kohalik teedevõrk on hästi väljaarendatud 14. Veetranspordi arengu võimalused nii mere kui jõel.	4. Tiheasustuse det pl koostamine II Puhkemajanduse ja ranna-ala välja arendamine 1. Avaliku ranna avamine 2. Vääna jõe ja selle ümbruse hooldus 3. Matkarajad, vaatamisväärsused 4. Heakord ja turvalisus III Kandi koostöö hoogustamine 1. Kandisisene koostöö (huvigrupid, demograafilised grupid) 2. Kandiväline koostöö (ametkonnad, ...) IV Ettevõtlusalane arendus, töökohtade loomine 1. Infovahetus 2. Kaugtöö töökohtade loomisele kaasaaitamine 3. Koolitusvõimaluste loomine	kandi seisukohtade ja kandi väärtuste kaitsmisel 6. Vähene tähelepanu noorte (perede) vajadustele (infra)
Nõrkused 1. Puudub polüfunktsionaalne külakeskus, kus oleks võimalik vaba aega veeta. 2. Püsielanikkonna vähesus, sesoonsus, suvel suur koormus loodusele. 3. Inimesed ei hooli kandi heakorrast ja korrashoiust, kuritegevuse kasv, jõmlus. 4. Teede korrashoid ja nende hooldus halb, puudub viidamajandus. 5. Puuduvad tiheasustusala piirkondlikud detailplaneeringud. 6. Puudub avalik ruum mänguväljakute ja külaplatside ehitamiseks. 7. Tiheasustuse areng liiga kiire, elanike võõrdumine, huvi puudus, usaldamatus. 8. Nõrk teenindus, madal kaubanduse kvaliteet, puuduvad töökohad. 9. Vesikonna haavatavus, merereostuse suur oht. 10. Puuduvad suveperioodi infrastruktuuri osad, ranna parkla, vetelpääste, toitlustamine, ööbimiskohad, autokaravani parkla. 11. Puhkemajanduse korraldamine täielikult puudub, bussiliiklus ebaratsionaalne. 12. Muukeelsete integratsioon kogukonda on puudulik. 13. Külaseltsil suhteline nõrk lähteasukoht, puudub töö noortega. 14. Ajalooliste traditsioonide puudumine.	Tegevused mis kindlasti võivad hakata segama võimaluste elluviimist. 1. Kandi huvigrupid ei lähtu ühtsest nägemusest vajaduste elluviimisel, kandisisene konkurents 2. Avaliku teenuse jaoks vajalik maa planeerimata 3. Kandi teemaplaneeringu puudumine	Tegevused mis eriti ohustavad kandi arengut, millised ohud ja nõrkused tuleb kindlasti ületada 1. Kandisesed konfliktid 2. Vallavalitsuse poolt huvipuudus koostööks piirkonna arendamiseks 3. Elanikkonna jt kandi huvigruppide huvipuudus arendusküsimuste ja arutelude vastu 4. Muukeelse elanikkonna kõrvale jäämine arendusprotsessist 5. Sädeinimeste väsimine

ARENGUKAVAST TULENEVATE INVESTEERINGUTE VAJADUSED

	Eesmärk	Tegevused	Teostajad	Finantsallikas
2011 - 2015	Kogukonna tule- ja veeohutusala koolitamine ja kaasamine piirkonna tuleohutuse tagamisse	Perepäevad rannas	Külaselts, Päästeamet, RMK	Külaselts, RMK, Päästeamet
2011 - 2015		Parkimise korraldamine rannaparklas	Külaselts	Külaselts
2010 - 2015		Kevadised heakorralgud	Külaselts	Külaselts, Vallavalitsus
2010 - 2015		Sügisese perespordipäevad	Külaselts, Vallavalitsus	Külaselts, Vallavalitsus, Külade Edendamise Selts
2010	Koostöö ja teabevõrgustiku loomine kandi elanikkonna vahel	Arengukava vastuvõtmine seltsi üldkoosolekul	Külaselts	
2011 - 2015		Seltsi infoaldiku koostamine koos aasta tegevuskavaga	Külaselts	Külaselts, Vallavalitsus
2011 - 2015		Valla lehes kandi tegevuste kajastamine vähemalt 5x aastas	Külaselts	Vallavalitsus
2010 - 2011		Oma veebilehe loomine (interaktiivne, foorum, andmebaas, lingid jne)	Külaselts	Külaselts, KOP
2011 - 2015		Veebilehe haldamine	Külaselts	Külaselts
2011		Vääna-Jõesuu sümbolika käsiraamatu koostamine	Külaselts	Külaselts, KOP
	Mitmekülgsete vabaaja veetmise võimaluste pakkumine			
2010 - 2011		Kandi vabaaja-ja spordiürituste läbiviimise koostamine	Vallavalitsus	Vallavalitsus
2011 - 2012		Küla keskuse kinnistu planeeringu ja projektide koostamine	Külaselts, Vallavalitsus	Vallavalitsus, EU projektid
2012 - 2013		Vana laagrihoone ümberehitus (vastavalt projektile) kandi keskuseks	Külaselts, Vallavalitsus	Vallavalitsus, EU projektid
2010 - 2011		Olemasolevate mänguväljakute hooldus	Külaselts	Külaselts, Vallavalitsus
2011 - 2012		Staadioni ja mänguväljakute projekteerimine ja ehitus	Külaselts, Vallavalitsus	Vallavalitsus, EU projektid
2010 - 2013		Olukorra kaardistamine matkaradadest ja metsateedest; vastava võrgustikulahenduse koostamine	Külaselts, Vallavalitsus	Vallavalitsus, EU projektid
2012 - 2013		Radade planeerimine koostöös valla maade, teede, metsatukkade jt maade omanike loal	Külaselts, Vallavalitsus	Vallavalitsus, EU projektid
2012 - 2013		Rannaparklaid ühendav kergliiklustee	Külaselts	Vallavalitsus, EU projektid
2011 - 2012		Peeter Suure kaitserajatiste ja ajaloolise teedevõrgustiku kaardistamise ja matkaradade projektis osalemine oma kandi piires	Külaselts, Vääna Küla koda	Vallavalitsus, EU projektid

2011 - 2012		Peeter Suure merekindluse Viti positsioonide matkaraja väljaehitamine (projektipõhine koostöö Vääna Külakoja)	Külaselts, Vääna Külakoda	Vallavalitsus, EU projektid
	Kandi tehniliste tugiteenuste korraldamine (projektipõhised tegevused koostöös vallaga)			
2011 - 2014		Kergliiklusteede projekteerimine ja rajamine Vääna-Jõesuu kanti	Külaselts, Vallavalitsus	Vallavalitsus, ELSF*
2011 - 2012		Haridusasutuse (lasteaed-algkooli avamine)	Külaselts, Vallavalitsus	Vallavalitsus, ELSF*
2010 - 2014		Kandi teede, tänavate ja bussipeatuste valgustus	Külaselts, Vallavalitsus	Vallavalitsus
	Kandi turismi ja puhkemajanduse elustamine ja arendamine			
2011 - 2015		Turismi-, puhke- ja koolituskeskuse planeerimine ja rajamine Vääna-Jõesuu randa (endise vetelpäästehoone territooriumile)	Külaselts, Vallavalitsus	Vallavalitsus, ELSF*
2011 - 2012		Infotahvlite ja suunaviitade paigaldus	Külaselts, Vallavalitsus	Külaselts, Vallavalitsus
2010 - 2013		Kandi piiresse jääva Vääna jõeosa puhastamine (uuringud, puhastustööd)	Külaselts, Vallavalitsus, maaomanikud	Vallavalitsus, ELSF*